STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04550

MOTKE HABAD, ODER VITTSE IBER VITTSE

M. Shtern

Permanent preservation of this book was made possible
by Louis H. Blumengarten
in memory of
Nathan Blumengarten

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

עלפטע אויפלאגע

מאָטקע חב"ד

— אדער —

וויטצע איבער וויטצע.

180 שעהנע וויטצען אין ריין זשארגאן.

היברו פאבלישינג קאמפאני
50-52 עלדרידזש סט., ניו־יאָרק.

1.

אַ שְׁנַיידֶער אַ לַמְדָן.

אַ שְׁנַיידֶערְשֶׁער יוּנְג הָאט שָׁבוּעוֹת צוּ קִידוּשׁ גִיזָאגְט „זְמַן חֵרוּתֵנוּ". נְּרָאבֶּער יוּנְג אֵיינֶער! — הָאט אוֹיף אִיהם דֶער בַּעַל הַבַּיִת אָנְגֶעשְׁרִיעֶן — מֵילָא פֶּסַח זָאגְט מֶען "זְמַן חֵרוּתֵנוּ" עֶסְט מֶען חָאטְשׁ חֲרוֹסֶת, אָבֶּער וָואס אִיז הַיינְט פַאר אַ חֵרוּתֵנוּ אוֹיף דַיין מְשׁוּגֶע'נֶע קָאפּף?

2) אַ רִיכְטִיגֶער וָוארְט.

מָאטִיל אִיז אַ מָאהל אַרַיין גֶעקוּמֶען צוּ אַ ווִילְנֶער גְבִיר; גֵייעֶנְדִיג צוּ־רִיק, הָאט עֶר זִיךְ אוּים גֶעגְלִיטְשְׁט אוּן אִיז אַרָאפּ גֶעפַאלֶען פוּן אַלֶע טְרֶעפּף; מֶען אִיז מִסְתָּמָא אַרוּים גֶעלָאפִין פוּן שְׁטוּב זֶעהְן, וָואס הָאט דָא אַזַא קְלַאפּ גֶעטָאהן, זֶעהן זַייא אַז מָאטִיל שְׁטֵייט אוּנְטֶערִין טְרֶעפּף; וָואס אִיז דָאס דָא גֶעוֶועהן? פְרֶעגִין זַייא בַּיי אִיהם. — גָאר נִישְׁט! גָאר נִישְׁט! — הָאט עֶר זַייא גִיעֶנְטְפֶערְט, — מַיין פוּטֶער אִיז אַרָאפּ גֶעפַאלֶען פָאהְן דִיא טְרֶעפּף; אוּן וָואס הָאט דָאס אַזַא קְלַאפּ גֶעטָאהן? פְרֶעגִין זַיי בַּיי אִיהם; פֶערְשְׁטֶעהט אִיהר — הָאט עֶר זַיי גִיעֶנְטְפֶערְט, — וַוייל אִיךְ בִּין גֶעלֶעגֶען אִין פוּטֶער.

3) דֶער גְרוֹיסֶער שַׁארְפְזִינִיגֶער.

אַ מֵיידֶעל אִיז גֶעקוּמֶען צוּם חֲסִידִי'שֶׁען רֶבִּי'ן מִיט אַ שְׁאֵלָה, דָאס מֶען הָאט אַרַיין גִישְׁטֶעקְט אַ מִילְכִיגֶע לֶעפִיל אִין אַ פְלֵיישִׁיגֶען טֶעפִּיל. דֶער רֶבִּי הָאט אַרוֹיף גֶערוּקְט דִי הִיטֶעל בִּיז פַּאטֶעלְנִיצֶע אוּן הָאט אָנְגִיפַאנְגֶען אַזַא דִיסְפּוּט "אַ מִילְכִיגֶע לֶעפִיל אִין אַ מִילְכִיגֶען טֶעפִּיל, אֲפִילוּ מֶען זָאהל אַרַיין שְׁטֶעקֶען, אִיז אוֹיךְ כָּשֵׁר; אַ מִילְכִיגֶע לֶעפִיל אִין אַ פְלֵיישִׁיגֶען טֶעפִּיל, אַז מֶען זָאל נִיט אַרַיין שְׁטֶעקֶען אִיז דָאךְ אוֹיךְ כָּשֵׁר; אַ פְלֵיישִׁיגֶע לֶעפִיל אִין אַ פְלֵיישִׁיגֶען טֶעפִּיל, אֲפִילוּ מֶען זָאהל אַרַיין שְׁטֶעקֶען אִיז דָאךְ אוֹיךְ כָּשֵׁר; אַ פְלֵיישִׁיגֶע לֶעפִיל אִין אַ מִילְכִיגֶען טֶעפִּיל, אַז מֶען זָאהל נִיט אַרַיין שְׁטֶע־קֶען, אִיז דָאךְ אוֹיךְ כָּשֵׁר; נוּא! דַאכְט זִיךְ, אַז דִי גַאנְצֶע תּוֹרָה אוּן דִי גַאנְצֶע לוּמְדוּת הָאב אִיךְ דִיר שׁוֹין דָא אוּים גֶערֶעכֶענְט, נָאר וָואס הָאט דָא בַּייא גֶעטְרָאפֶען, אַז מֶען הָאט אַרַיין גֶעשְׁטֶעקְט אַ מִילְכִיגֶע לֶעפִיל אִין אַ פְלֵיי־שִׁיגֶען טֶעפִּיל, דָאס וֶועט שׁוֹין דֶער מִתְנַגֵד'שֶׁער רַב אוֹיךְ וִויסֶען".

4) אויסִין הויט ·

אֵיינֶער אִיז אַרַיין צוּם צְוַוייטִין , אוּן הָאט אִיהְם גְעפוּנֶען וויא עֶר שֵׁיילְט אַהֶערִינְג, „אוּם גָאטֶעס ווילֶען ! — הָאט זִיךְ דֶער עֶרְשְׁטֶער אָפּ גֶערוּפֶען — פֶּער שְׁלִיסְט וָואס גִיכֶער דִי טִיהְר, דֶען אַלְס אִיהְר וֶועט אִיהְם עֶנְדִיגֶען שֵׁיילִין, וֶועט עֶר אויסִין הויט אַנְטְלויפֶען״ ·

5) אַווילְדֶער לַמְדָן ·

בַּייא אַשְׁנַיידֶער — וֶועלְכֶער הָאט זִיךְ גִיהַאלְטֶען פַאר אַגְרויסֶען לַמְדָן — אִיז גִיפֶּרֶענְט גִיוָואהְרֶען : וָואס אִיז דֶער טַייטְשׁ „מַשְׁלִיךְ קָרְחוֹ כְּפִתִּים״ וָואס ווייסְט אִיהְר דָא נִיט — הָאט דֶער שְׁנַיידֶער גִיעֶנְטְפֶערְט מִיט גַאֲוָה : „מַשְׁלִיךְ אִיז זִיךְ מַשְׁלִיךְ, אוּן קָרְחוֹ אִיז — כְּפִתִּים״ ·

6) אַגְרַייז אִין דֶער תּוֹרָה ·

גְרָאבֶּע יוּנְגֶען הָאבֶּען זִיךְ אַמָאהְל אִיזְבּוּנְטֶעוֶועט : וָואס אִיז דָאס עֶפֶּעס! — הָאבִּין זַייא גֶעזָאגְט — מִיר הָאבִּין אִין שׁוּהְל קַיין שׁוּם צוּרָה נִיכְט , דִי בֶּעסְטֶע עֲלִיוֹת, אוּן דִי שֶׁענְסְטֶע כִּבּוּדִים, גִיט מֶען אַוֶועק דֶעם לַמְדָן , אָדֶער דֶעם גְבִיר , אוּן אוּנְז רֶעכִינְט מֶען גָאהְר פַאר קַיין מֶענְטְשִׁין נִיט״ ; זַיי הָאבִּין זִיךְ אַלְזָא בֶּעשְׁלָאסִין , אַז זַייא זָאלִין זִיךְ מַאכִין, גָאר אַבֶּעזוּנְדֶערֶע שׁוּהְל , אוּן דֶער פַאר וֶועט זִיךְ בַּייא זַייא אִין שׁוּהְל קַיין לַמְדָן נִיט טָארֶען אַיינְגִיפִינֶען ; וַיְהִי הַיּוֹם הָאט זַייעֶר „קוֹרֵא״ גִיפוּנֶען אַגְרַייז אִין דֶער תּוֹרָה, וָואס אִיז ? „קֹרַח״ דַארְף שְׁטֵיין — זָאגְט דֶער קוֹרֵא — מִיט אַ כָ״ף . אוּן עֶס שְׁטֵייט גָאהְר מִיט אַ „חֵי״ת״ — וֶוען אַזוֹיא הָאבִּין זִיךְ דִיא חֶבְרָה אָפּ גֶערוּפֶען — אַז דוּא בִּינְסְט שׁוֹין אַזַא לַמְדָן צוּא הַאפֶּען אַזַא גְרַייז טָאהֶרְסְט דוּא זִיךְ בַּייא אוּנְז נִיט אַיינְגִיפִינֶען״ ·

7) אַ שְׁבַח ·

אֵיינֶער הָאט אַמָאהְל גִיזָאגְט צוּ נָאךְ אֵיינֶעם : דוּ שְׁפִּיעל זִיךְ נִיט מִיט יֶענֶעם, אַ סְפַּאס עֶר ! עֶר אִיז פָאהְן דִיא וָואס דִי גְמָרָא זָאגְט אוֹיף זַייא : „מְלֵאִים מִצְוֹת כְּרִמּוֹן״ ·

8) דֶער סֵדֶר ·

אַפָּארְצַייטִיגֶער יִשּׁוּבְנִיק הָאט נִיט גִיוואוּסְט ווי אָפּ צוּ רֵיכְטִי

ריקם

רעם סדר , און האט דארום געשיקט זיין ווייב , זיא זאהל ניין ביין שכן אונטערין פענסטער , און זעהן וויא ער טוט , און זיא זאל איהם נאכהער איבער געבין ווי און וואס ; דיא ווייב איז אוועק צום שכן אונטערין פענסטער און האט ניזעהן וויא ער שלאגט שרעקליך זיין ווייב — זיא איז אוועק אהיים אין היילע שרעק , דען זיא האט נימיינט , אז אזוי גיט מען דאס אפ דעם סדר ; נוא מיין ווייב — פרעגט איהר דער מאן — אלס זיא איז שוין צוריק געקומען — וואס האסט דו דארטין געזעהן ? זיא שווייגט אבער און האט מורא אוים צוא זאגען ; דא איז דער ישובניק געוואהרען שטארק אין כעס און האט איר דער לאנגט אפאר גוטע פעטש ; נוא אז דוא ווייסט שוין — האט זיך דיא ישובניצע אפ גירופין וויינענדיג — טא וואס פרעגסטו ?

9) א קלוגער ווארט .

מאטיל האט גיבעטין ביא א גביר פינף רוביל און דער פאר וועט ער אראפ שלעפין דיא זונן ; דער גביר האט איהם באלד גיגעבין דאס געלד , האט מאטיל געהייסין מען זאל איהם ברייננען אטישיל מיט אקאטשערע , און ער האט זיך ארויף נישטעלט אויפין טישיל און האט אויפגיהייבין דיא קאטשערע אין דער הויך , און האט ניקוקט אויפין הימיל , און אלס דער גביר האט איהם ניפרעגט , וואהרום ער שלעפט שוין נית אראפ דיא זונן , האט ער אים גיענטפערט : „זיינט אזוי גוט , נאט אייך די קאטשערע , און צעפעט נאהר אן , אן דיא זונן , און איך וועל שוין נאכהער אראפ ציהען" .

10) דער גראף מיטען דינער .

דער גראף ב. האט אמאהל פער זאגט זיין דינער , אז ער זאהל איהם אויף וועקין פינף אוהר צוא מיטאג ; זייער גוט — האט דער דינער איהם גיענטפערט — איהר וועט אזוי גוט זיין ראן אנקלינגען וועל איך שוין אריין קומען , און אייך אויף וועקין .

11) דיא חלה .

דיא פרנסי־חדשים , האבין אמאל גישיקט דעם „משרת־הקהל" אז ער זאהל אראפ נעהמען ביי מאטילען דיא שבת־לייכטער — פאר א אקצאחרונג וועלכע מאטיל האט נים ניהאט אויף צו בעצאהלין — מאטיל האט ניסומט

[illegible]

חַלָּה און הָאט דָאס גְלַייךְ אַוֶועק גִיטְרָאגְן אִין קָהָל־שְׁטִיבְּל, וואו זֵיי זַיינֶען אַלֶע גִיזֶעסִין אַרוּם אַטִישׁ און הָאט זֵיי דֶער לַאנְגְט דִיא חַלָה — וָואס אִיז דָאס, מָאטִיל? פְרֶעגְן זֵיי בַּייא אִיהְם — פֶער שְׁטֵייט אִיהְר מִיךְ — הָאט עֶר זֵיי גִיעֶנְטְפֶערְט — בַּיי מִיר אִין שְׁטוּבּ נֶעמְט אַלֶע שַׁבָּת אַרָאפּ דִיא לַייכְטֶער, דֶער סְטָארָאזְשׁ פוּן תּוֹיף, גִיבּ אִיךְ אִיהְם אַ "הַמוֹצִיא חַלָה" אָבֶּער פַאר אַזוֹי פִיל סְטְרֶעזֶער ... וָואס וֶועט דָאס זַאצֶענֶען אַיין "הַמוֹצִיא" ? דְרוּם הָאבּ אִיךְ אַייךְ דָא גֶעבְּרַאכְט אַגַאנְצֶע חַלָה".

12) עֶרְשְׁטֶע פְרַאגֶע

וָואהְרוּם טָאהְר אַ אַלְטֶע יוּדֶענֶע קֵיין פֶעטֶע זוּפּ נִיט עֶסְן ?

עֶנְטפֶער: ווייל זִיא וֶועט מֵיינֶען אַז דֶער מַלְאַךְ הַמָוֶת גֵייט צוּ אִיהְר".

13) צְוֵוייטֶע פְרַאגֶע.

פַאר וָואס קוּמְט שׁוֹין נִיט מָשִׁיחַ

ענט. : ווייל דִיא יוּדְן אַלֵיין לֵייגְן אַלְס אָפּ אוֹיף שְׁפֶּעטֶער, דְהַיינוּ: פֶּסַח צוּם סֵדֶר זָאגְן מִיר: "לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם!" ד.ה. אַז אִיבֶּער אַיָאר פֶּסַח זָאהְל שׁוֹין קוּמֶען מָשִׁיחַ, און נָאכְהֶער אִין אַהַאלְבּ יָאהְר אַרוּם צוּ נְעִילָה זָאגְן מִיר ווייטֶער: "לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם" לֵייגְן מִיר שׁוֹין ווייטֶער אָפּ אוֹיף אַיָאהְר, און זָא גֵייט עֶס ווייטֶער און ווייטֶער.

14) דְרִיטֶע פְרַאגֶע.

וָואהְרוּם רֶעדְט מֶען בַּייא יוּדְן אַשִׁידוּךְ אוּם שַׁבָּת ?

ענט. : ווייל עֶס אִיז נִישְׁט קֵיין קֶשֶׁר שֶׁל קַיָמָא.

15) פִיעֶרְטֶע פְרַאגֶע.

וֶוען פִילְט אַ אַלְטֶער מַאן — וָואס הָאט שׁוֹין קֵיין אֵיין צָאהְן אִין מוּנְד נִיכְט — צָאהְן שְׁמֶערְצִין.

ענט. : וֶוען אַהוּנְד נִיט אִיהְם אַבִּיס.

16) זי איז ווי זיין באָבע.

יונגערמאַן: איהר זאָגט דאָך, אַז איהר זייט אַ פריינעזאָנענע אַ היינטוועלטיגע, צום סוף זייט איהר פונקט ווי מיין באָבע.

פריילען: מיט וואָס בין איך ווי אייער באָבע?

יונגערמאַן: איהר געהט ביידע ניט אין אייגענע האָר.

17) די אויערען.

חיים: הערסטו האצקעל, דו דאַרפסט זיך לאָזען אַרומשניידען די אויערען זיי זיינען צו לאַנג פיר אַ מענשען.

שמעריל: און דו, חיים, דאַרפסט זיך לאָזען צו שטוקעווען צו דיינע אויערען, זיי זיינען צו קורץ פיר איין עזעל.

18) ווען עסט מען מיטאָג.

אָרימאַן צום קאַרגען: ווען עסט מען ביי אייך מיטאָג?

קאַרגער: זאָ שנעל ווי איהר געהט אוועק.

19) דער אָרימער פערפאַסער.

פערפאַסער: זאָג נאָר מיניע, וואָס פאַר אַ פּאַפּאיער האָסטו פאַרברענט פון שרייב-טיש?

דיענסט: דאָס געשריבענע, דאָס ריינע האָב איך ניט באַמערקט.

20) די אונגליקליכסטע.

מיר זיינען די אונגליקליכסטע אויף דער וועלט, האָט אַ קעבין זיך בעקלאָגט, קאָבען מיר שלעכט טרייבט מען אונז אָרויס; קאָבען מיר גוט לאָזט מען איבער פיר אונז אַ מכה; זיינען מיר שעהן, קען די בעלהבתטע אונז ניט ליידען, זיינען מיר מיאוס קען דער בעל-הבית אונז ניט אָנקוקען.

22) אַן אויסשטעלונג.

חייקעל: פון וואַנען קומסטו יעצט מאָטקע?

מאָטקע: פון אַן אויסשטעלונג.

חייקעל: וואָס פאַר אַן אויסשטעלונג?

מאָטקע: דער לענדלאָרד האָט אַרויסגעשטעלט מיינע כלי בית אויפ'ן גאַס.

23) רייכם און שנויינם.

מאטיל האט אמאהל גינומען אפרוש אויף וועטשערע, ער האט זיך איהם ניהייסין גין וואשין, און אנים דער פרוש האט זיך גיזעצט ביין טיש, האט מאטיל דער לאנגט א קעסטיל שוועבעלאך ואנענדיג ראפייא צוא איהם: „רייכם און שנויינם"!

24) אחכמה פון אחכם.

צוא ר' אמ"ד האט זיך איינגענארזעט אבעטער — וואס בעט אויף חתונות — און וייל ער האט גוט גיוואוסט אז ר' אמ"ד וועט אויף חתונה נים גיין, פלעגט ער איהם דווקא בעטין, אויף אלע חתונות, נוהר אום צו בעקומען ביי איהם עטליכע קאפייקען פארין בעטין, ר' א"מ האט זיך אבער אעצה גיגעבין וויא פון אים פטור צו ווערין, דען אלס ער איז אמאהל געקומען צוא איהם, איהם בעטין אויף אחתונה, האט ער איהם גיגעבין אגילדען, און בעט ביא איהם אוים גאב, „איך האב ניט" — זאגט דער בעטער צו איהם — נוא טא גייט און בייט אפ, — האט איהם ר' א"ם ניהייסין — דער בעטער איז ארוים און איז שוין מעהר צו איהם נים געקומען.

25) שמעריל און פייטיל.

שמעריל: וואס איז דיא מעשה מים דיר פייטיל, וואס דוא שרייסט נים „חדש ימינו כקדם"!?

פייטיל: אי! וואס פאר אנאר דוא בינסט; פריער בין איך גיוועזן אזאמר פירער, און יעצט בין איך איור אגגיד, און א גבאי אין שוהל

26) אווארט פון אבעטער.

אבעטער האט דער לאנגט איינעם אנגביר פיער חתונה־קארטעס אויף איין מאהל; „אויף וועלכע זאהל איך פריער גיין?" — פרעגט אים דער נגיד — „נים אויף אלע פיר!" — האט איהם דער בעטער גיענטפערט.

27) דער געטץ ביין רב.

אגעוויסער סוחר משה געטץ האט גיהאט אדין תורה מיט נאך איינגע סוחרים, און וויא דער שטיינער איז פאהן אונזערע יודין, האבען זיך דיא בעלי דינים צוא שלאגין ביין רב אין שטוב, אויף דעם האט איינער גיזאגט: „מה דאך, אז ביין רב אין שטוב האט מען אנגעשלאגן א געטץ, טא וואס זאהלין שוין אלע יודען טאהן?"

28) דער פראנצאזישער אפיציער.

אפראנצאזישער אפיציער, ווערדע פלעגט אלע מאהל, — ווען ער פלעגט זיך וועטין מיט נאך איינעם — געווינען דעם וועט; איין מאהל, אלס מען האט איהם נאזנאצעט אין א 2—טין פאלק, האט איהם זיין נייער גענעראל גיפרעגט, צוא דאס איז אמת, וואס מען זאגט אויף איהם, אז ער ווערט קיין מאהל קיין געוועט ניט אן?

— יא מיין העער, — האט איהם ווערדע גיענטפערט.

— און וויא אזוי קען דאס געבין?

— וייל איך קען חכמת־הפרצוף.

— נוא, און וואס זעהסט דוא אויף מיר? — האט איהם דער גענעראל גיפרעגט.

— איך זעה אויף דיר — האט איהם ווערדע גיענטפערט —אז דיא וואונדען, וועלכע דוא האסט געקראגין אין דער מלחמה, האבין זיך יעצט אפ געפרישט, און דוא ליידעסט שרעקליכע שמערצין דאפאהן.

— ווער, איך? האט דער גענעראל פערוואונדערט גיפרעגט — איך פערוואונדעט? ... עס איז אבלויזער ליגענד.

— אבער ...

— און איך זאג, האט דער גענעראל איבער געשלאגין זיינע רייד — אז איך בין קיין מאהל פערוואונדעט נים געוועזן, און יעצט געוויס נים, אלזא לאמיר זיך וועטין.

— אין וויפיעל? פרעגט ווערדע.

— אין פינף הונדערט פראנק.

— זאל זיין אזויא.

זיא האבען זיך געוועט, און דער

געפיהרט אין אבעזונדערין צימער, און האט זיך אוים גיטאן מוטער נאקעט אום דאס ווערדע זאהל זעהן, אז ער האט פער שפיעלט דעם וועט.

— „נוא! ווערדע אנגעוואהרען! — האט דער גענעראל טריאומפפירענד אוים געשריען —

— יא, מיין העררר איך האב פער שפיעלט.

גלייך דארויף האט דער גענעראל אוועק געשיקט א בריעף צוא ווערנעס ערשטין גענעראל, אין דעם בריעף שרייבט ער איהם: אז ביי איהם האט שוין ווערדע ניט געוואונען; נאהר וויא פער וואונדערט איז ער גיוואהרען, ערהאלטענדיג צוריק א ענטפער מיט דעם אינהאלט; „ליבער פריינד! מיט גרוים וואונדער האב איך דיין בריף גילעזין, דען איידער ווערדע איז אוועק פאהן מיר, האט ער זיך געוועט מיט מיר אין 2 טויזענד פראנק, אז ער וועט דיר נייטין זיך אוים צוא טאהן פאר איהם מוטער נאקעט, זעלבסט פערשטענדליך, אז ער האט יעצט אן געווארען פינף הונדערט פראנק האט ער אבער ביי מיר געוואונען 2 טויזענד פראנק.

29) אקלוגער דינער.

"אלס ביי דעם גראף ט. איז גיוועזן אגרוים ארטיגער באלל, האט זיך אליכט אנגעפאנגען צוא שמעלצין, דער גראף האט געשיקט אריין רופען דעם דינער, אום דאס ער זאל אפ שנייצין דעם קנויט ארוים גייענדיג פאהן זאל האט זיך דער דינער שרעקליך פונאנדער געלאכט זאגענדיג דאבאיי: „אזא שטוב מיט מענטשין, און קיינער קען אליכט ניט אפ שנייצין"

30) נים קיין היגער

איך פער שטייא גאר נישט — האט איינער ניזאגט צו נאך איינעם — עס איז דאך שוין האלב חודש, און דיא לבנה איז נאך ניט דא? וואס פרעגט איהר ביי מיר — האט יענער גיענטפערט — „איך בין נים קיין היגער".

31) ניכט פערלארען.

אמאטראז האט געפרעגט ביין קאפיטאן: „איז איינע זאכע פערלארע

פערלארען ווען מען ווייס וואו זיא איז?״ ניין! — זאגט דער קאפיטאן — „נוא, ווען זא? ענטפערט דער מאטעראז — איזט אונזער טהעע־קאנן ניכט פערלארען דען זיא ליגט אויפען גרונד פאהן מעער״.

32) אזעלטענע קללה.

גוואלד! וואס טוהט מען? האט איין מארק יודענע געזאגט צוא דיא צווייטע, דיא מייז האבען צוא שלעפט ביא מיר אפשר אשאק עפפעל — אזויא פיעל יאהר זאהלען זיא ליגען אין הקדש, וויא פיעל זייא האבען בייא מיר מעהרער צוא שלעפט וויא אשאק״ — האט איהר דיא צווייטע גיענטפערט.

33 אוואזשנע חתנה.

עס איז עפעס געווען דארטין אשיינע חתנה? — האט איינער בייא נאך איינעם גיפרעגט — סטייטש! אחתנה — האט ער איהם גיענטפערט — עס איז גיוועז טיש און ביינק וויא האלץ — טים אחרונים — וויא וואסער — פיש און פלייש — „עין לא ראתה״.

34 אענטפער פאהן א פיאניצע.

וויא קענסט דוא דאס טרינקען אזויא פיעל בראנפין? — האט מען גיפרעגט בייא אפיאניצע — פאר שטייט איהר — האט ער גיענטפערט — וויא איך נעם אגוטען שנאפס, ווער איך נאהר אאנדער מענש, נוא, דער אנדערער מענש דארף דאך אויך מאכען אשנאפס.

35) אקעבין א ענגעל.

— מאמא! — האט אקינד נעפרעגט בייא דיא מוטער — וואס איז דאס אמלאך?

— אענגעל האט איהם דיא מוטער גיענטפערט.

— און וואו געפינט זיך א ענגעל?

— אין הימעל, מיין זאהן.

— יע! — האט דאס קינד גיענטפערט — אז דער פאפא קושט אונזער קעכין, רופט ער איהר אויך: „מיין ענגעל״.

אווארט

36) אַוואָרט פון אַ אָרעמאַן .

„איהר גיט מיר אַ נדבה צוא גיט ? — האָט אַ אָרעמאַן גיזאָגט צוא אַ נגיד — אַז ניט וועט איהר ערגער מאַכען" וואָס קענט איהר מיר טאָהן , ווען איך וועל אייך ניט געבין ? פרעגט איהם דער נגיד — פער שטייט איהר — האָט איהם דער אָרעמאַן גיענטפערט — איך בין דאָך דעם דלות'ס אַשליח ; איז אויב איהר וועט מיר ניט געבין , וועל איך שיקען דעם דלות אַליין צו אייך .

37) דער גנב .

מען האָט גיפרעגט בייא איינעם : פאַר וואָס נעמט ער אַספר אין האַנד ניט אַריין ?" האָט ער גיענטפערט : איך בין אַמאָהל גיזעסין (אין טירמא) איבער אַספר אין מיר ניט גוט געוואָהרען" .

38) אונטער דיא אויגען .

מאַטילס ווייב איז געקומען צוא קהל מסור'ען אויף מאַטלען : אַז ער האָט איהר געשלאָגען מכות אַכזריות , און האָט איהר אונטער גישלאָגען דיא אויגין ; קהל האָבין גלייך געשיקט רופען מאַטלען , און האָבען איהם גיפרעגט : וואָהרום שלאָגט ער זיין ווייב ? איך פער שטעה דאָס נאָהר ניט — האָט ער זיך אָפּ גערופין — אַז זיא איז אַזייגערקע , בין איך דאָך אַזייגער , נוא , אַז עס קומט דיא שעה שלאָג איך . אָבער , וואָס האָסט דוא איהר נאָך אונטער געשלאָגין , אונטער די אויגין פרעגין איהם קהל — „אונטער דיא אויגין מעג איך אַפילו דעם רב אויך שלאָגען" — האָט זייא מאַטיל גיענטפערט .

39) דער רבי מיטען מלאך המות .

אַ חסיד איז גיקומען צום רבין , און האָט איהם ערציילט אַז זיין ווייב איז גיפערלאָך קראַנק ; „גייא אַהיים — האָט איהם דער רבי גיזאָגט — זיא וועט זיין גיזונד" ; אין אַפּאַר טעג אַרום , קומט דער זעלבינער ווייטער צום רבין , און זאָגט : „רבי , מיין ווייב איז שוין געשטאָרבען" פרעגט חאַ זיגעט אייערע ריידי ? איך בין אין דעם נאָהר ניט שולדיג — האָט

איהם דער רבי , געענטפערט — איך האב זיך גיזעגנעלט מיטען מלאך המות , און האב צוא גינומען ביא איהם דעם שווערד , נור , ער האט דאס נאהר ניט גיהערט , און האט איהר דער שטיקט מיט דיא הענד , נוא בין איך עפעס שולדיג ?

40) אקלוגער ווארט .

אין דייטשלאנד אויף א באלל איז גיזעסין א פאר בערענטער אנטי־סעמיט אין טיש , און האט אוים גירעדט אויף יודען דיא גאל , אנטקעגין איהם איז געזעסין א יודישע מאדאם , און אלס זיא האט גראד יענמאלט אגענעץ גיטאהן , האט ער זיך אפגירופען מיט אגעלעכטער : איהר זעהט , דאס דיא יודין — האט יעצט גיעפינט אמויל מיר איינצושלינגען" . "איהר איהרט זיך מיין הערר — האט זיא איהם געענטפערט : ווייסין זיא דען ניכט , אז אונז איז פער באטען שווייגען פלייש צוא שלינגען .

41) א רבי׳ס אווארט .

מען האט גיפרעגט ביא איין חסידישען רבין פאהן וואנען ווייסין מיר אז עס דארף זיין "קידוש במקום סעודה ?" ווייל עס שטייט — האט דער רבי געענטפערט — "את הכבש אחד" און כב״ש מאכט קידוש* במקום* סעודה" .

42) מה נשתנה .

אגעוויסער יודישער גילעהרטער האט געזאגט : "ביא יודען איז שוין אזויא איינגעוואהנט , אז עס זאהל אין קיין זאך , קיין שום סדר ניט זיין — איז דער פאר , אז עס קומט פסח , און מען דער זעהט עפעס פארט אשטיקעלע סדר . . . פרעגט מען גלייך דיא קלאץ קשיא : "מה נשתנה?" .

43) דיא קלוגע כלה .

דוא נאר איינע ! — האט אמוטער גיטרייסט איהר טאכטער בשעת חופה — וואס ווייגסט דוא ? אמאן איז דאך ניט קיין בער . וויא איז גיוועז אז איך האב חתונה געהאט מיטען טאטען ? "אזויא

— האט זיך די כלה אפּ גערופען — האסט א, דאך חתנה געהאט מיטען טאטן, און איך האב יעצט חתנה נאר מיט א פרעמדן מאנסבילד.

44) ניט קיין אייגענע האאר.

ביי א סוחר — ביי וועלכן עס איז געווען אפּילע קאפּף מיט פעדערן אן גישטעקט — איז ניפרעגט געוואהרען: וואהרום קאמט ער זיך ניט אויס די האאר — פאר שטייט איהר — האט ער גיענטפערט — „איך בין אזא בעל־חוב אז די האאר פאהן קאפּף זיינען ניט מיינע, היינט נאך וואס זאהל איך קאמען פרעמדע האאר".

45) א וואונשענע ראשי תיבות.

א חסיד, קלמן איז געקומען צום רבי, זאגט דער רבי צו איהם: „מיין קינד טהוא תשובה", פאר וואס, רבי? פרעגט איהם דער חסיד; ווייל „קלמן" — ענטפערט איהם דער רבי — מאכט אין ראשי תיבות: „כזבנו, לצנו, *מרדנו, *נאצנו", סטאיטש, רבי! זאגט דער חסיד — „קלמן" איז דאך געהר מיט א קו"ף, און „כזבנו" איז מיט א כ"ף; פער שטייסט דוא מיך מיין קינד — האט איהם דער רבי גיענטפערט — רש"י זאגט אין אן הייב פ' חיי שרה: „בת ק' כבת כ'" דאס הייסט, אז א ק' מיט א כ' איז אלס איינס.

46) א בייסענדער ווארט.

אין א גרויס ארטיגען געזעלשאפט, איז גיפיהרט געוואהרען א דיספּוט וועגין תלמוד: דער תלמוד איז נאך מיינער מיינונג נאך — האט זיך א פריילין אפּ גערופען — גיזשע קריטיקי *); און וואהרום — האט איהר אייגנער הערר געפרעגט — „ווייל אין דעם תלמוד ווערט געשפּראכען, און עס איז זאגאר דא זאגען וועגען שדים און געשפּענסטען (מתים) וועלכע מיר ווייסען יעצט געוויס, אז זייא געפינען זיך גאהר אויף דער וועלט נישט" — האט זיא איהם

ניענטפערט

*) „ביזשע קריטיקי" הייסט; עס איז נאך נידעריגער פאהן צו קריטיקירען! [illegible] אז עס איז גאר ניט כדאי צוא רידען וועגען דעם. ר"ש.

גיעֶנְטְפֶערְט — נוּא אוּן אִיהְר זֶעלְבְּסְט הָאט וֶוען גִיזֶעהְן אוֹיף אַייעֶר לֶעבְּין אַשֵׁד? פְרֶעגְט אִיהְר דֶער הֶערְר — גֶעוויס נִיט! — הָאט זִיא אִיהְם גִיעֶנְטְפֶערְט — מִיר אִיז אַוואונְדֶער — הָאט זִיךְ דֶער הֶערְר ווייטֶער אָפּ גֶערוּפֶען צוּ אִיהְר — אַז אִיהְר אַזַא גֶעבִּילְדֶעטֶע פְרֵיילֶען הָאט קֵיין מָאהְל אִין קֵיין שְׁפִּיגֶעל גֶעקוּקְט.

47) דְרַייא מֹשֶׁה'ס.

אֵיינֶער אַבֶּעוואוּסְטֶער גְבִיר, וֶועלְכֶין מֶען הָאט גִירוּפֶען מֹשֶׁה — דֶער גְבִיר אִיז גִיוֶוען זֵייעֶר אַגְרָאבֶּער מֶענְשׁ — הָאט גֶעזָאגְט: „דְרַיי מֹשֶׁה'ס אִיז גֶעוֶוען אוֹיף דֶער וֶועלְט: אִיךְ, אוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אוּן מַיין בְּרִידֶער חַאצְקִיל".

48) אַתּוֹרָה וֶוערְטִיל.

דֶעם זֶעלְבִּיגֶען גְבִיר, הָאט אַמָאהְל זַיין ווייבּ, אִיהְם דֶער לַאנְגְט עֶסֶען, אוּן הָאט אִיהְם פַאר גֶעסִין צוּא גֶעבִּין אַלֶעפִיל — „אַי! מַיין ווייבּ — הָאט עֶר זִיךְ אָפְּגֶערוּפֶען — דִיא מַלְכִּים וֶועלֶען לַאכִין פָאהְן דִיר", וָואס אִיז? — פְרֶעגְט זִיא אִיהְם — עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק — הָאט עֶר אִיהְר גִיעֶנְטְפֶערְט — לֹא הִנִּיחַ לְאִישׁ לְאָזְשֶׁקֶע (לְעָשְׁקָם): אַז מֶען לֵייגְט נִיט אַוֶועק דֶעם מַאן קֵיין לֶעפִיל — „וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים" חַאחָאצֶען אוֹיף דֶעם דִיא מְלָכִים.

49) אַגְבִיר אַבוּר.

דֶער זֶעלְבֶּער הָאט אַמָאהְל שַׁבָּת נָאךְ פֶּסַח — אַלְס מֶען הָאט גֶענוּמֶען לֵייעֶנֶען דִיא „הַפְטוֹרָה" — אַפַּאטְשׁ גֶעטָאהְן אִין שְׁטֶענְדֶער אוּן צוּא גְלַייךְ אַגֶעשְׁרַייא גֶעטָאהְן: אַךְ! נוּא! עֶס שְׁטֵייט דָאךְ: „אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח" מֶען לֵייעֶנְט נִיט קֵיין מַפְטִיר אוּם שַׁבָּת נָאךְ פֶּסַח".

50) אַגֶעשְׁפְּרֶעךְ וֶועגֶען יֵצֶר הָרָע.

וָואס זָאגְסְט דוּא? — הָאט אֵיינֶער גִיפְרֶעגְט בַּיין צְווייטִין וָואס אִיז דֶער יֵצֶר הָרָע? אַ חָסִיד צוּא אַ מִתְנַגֵּד?

— גֶעוויס אַ חָסִיד — הָאט אִיהְם יֶענֶער גִיעֶנְטְפֶערְט.

— פאר וואס ?

— ווייל מען זעהט איהם אָפּט ביים רבי׳ן.

51) אַגרויסער פֿערדינגער.

אַ אָרעם בחור האָט זיך אָן גיגעבין אין נדן. אַז ער פֿער דינגט 5 רובּל אַטאג, און אַלס דער שווער האָט איהם נאָך דער חתונה — גיפֿרעגט: וואָהרום גייט ער שוין ניט אַרויס פֿער דינגען די 5 רובּל ? האָט ער איהם גיענטפֿערט — וואָרט, עס איז דאָך נאָך ניט פּורים; פּורים אי״ה וועל איך לייענען די מגלה, און וועל טראָגען משלוח־מנות, וועל איך דאַן פֿער דינגען דעם טאג אפֿשר פֿינף רובּל.

52) דאָס געזעגענען זיך.

מאָטיל איז אַמאָהל אַריין צוא אַ גביר, און זאָגט צוא איהם „זיינט געזונד ר׳ ש.! איך פֿאָהר שוין אָפּ פֿאָהן ווילנאַ, אַלזאָ גיט מיר עפּעס אויף דער הוצאָה״, איך האָב יעצט קיין קליין געלט ניט ביי זיך — האָט איהם דער גביר גיענטפֿערט — ערהערענדיג דעם ענטפֿער, איז מאָטיל באַלד אַרויס פֿאָהן שטוב; אין אַווייל ע אַרום קומט ער ווידער אַריין צום גביר און זאָגט צוא איהם: ווייסט איהר ר׳ ש. איך האָב מיך מישב גיוועזן אַז מיר לוינט ניט אָפּ צוא פֿאָהרען פֿאָן ווילנאַ, אַלזאָ זיינט שוין ניט געזונד״.

53) אַסגולה צוא ווערין יונגער.

וויא אַלט זיינען זיא ? — האָט אַהערר גיפֿרעגט ביי אַ פֿריילין —זיבּענצעהן יאָהר — האָט זיא גיענטפֿערט. אין אַיאָהר אַרום פֿרעגט ער איהר ווידער: וויא אַלט קענען זיא זיין ? זעכצעהן יאָהר — האָט זיא דרייסט גיענטפֿערט — „נוא ווען זאָ — האָט דער העדר גיזאָגט — איז צוא האָפֿען, דאָס אין אייניגע יאָהר אַרום ווערדען זיא אַקליינעס מאַדכען ווערען״.

54) א אמת׳ער וואָרט.

אַ חסיד איז געקומען צום רבּי׳ן בעטין אויף קינדער, זאָגט דער רבּי צוא איהם: גייא אַהיים, איבּער אַיאָהר אין דער צייט וועט

ריין

דיין ווייב האבען איינגעל ; אויף איבער איאהר , איז דער זעלבער ווידער געקומען צום רבין , און דער ציילט איהם : אז זיין ווייב האט גאר גיהאט צוויא מיידלאך מיט איין מאהל ; „פער שטייסט דוא — האט איהם דער רבי גיענטפערט — איך האב געזעהען אין הימעל שטייט אנגעשריבען אז דיין ווייב וועט היינטיגעס יאהר האבען אבן , נאהר אז דער „ב"ן" איז געוועזען פער שטריכעלט , און האט גאהר אלזא געמאכט : ב' נקיבות , דאס האב איך ניט בעמערקט".

55) דיא מייז .

דיא מייז האבען זיך אמאהל צוא נויף גיקליבען , אום זיך א עצה צוא געבען , וויא באוואהרענט מען זיך מיט דיא קאטץ , איין מויז האט זיך אפ גערופען : דיא בעסטע זאך איז , אז „מען זאהל אויף הייגען בייא דיא קאטץ אויפען האלדז א גלעקיל , אום דאס מען זאהל ערהערין איהר גאנג , און דאהער וועט מען שוין גיבער אנטלויפען". דיא עצה איז אלע מייז געפעהלין געוואהרען , נוהר עס האט זיך קיינער ניט געפונען , וועס זאהל גיין „דיא קאטץ אויף הייגען דעם גלעקעל".

דער משל קען דינען פאר אפולע מענשין .

56) דיא קליינע קיכע .

דער דייטשער קעניג קארל דער פינפטער איז געקומען צוא איינעם פאהן זיינע מיניסטארען , עס האבען זיך בייא איהם אין וואהנונג געפונען גרויסע צימערין , און גרויסע זאלע , נוהר איין זייער קליינע קיכע ; און אלס דער קעניג האט איהם דיא אורזאך דאפאהן געפרעגט , האט ער איהם גיענטפערט : „מיין קליינע קיכע האט מיינע זאלע גרויס גימאכט".

57) דער שפאניער .

א שפאנישער יונגער מאן איז מיט א צופאלל געקומען אין אונזער געגענד , אום ווינטער , אין דיא גרויסע פרעסט ; און אלס עס איז איהם אויס געקומען דורך צוא גיין דורך אדארף , זיינען אויף איהם אנגעפאלען אבאנדע הינד . דער שפאניער האט זיך איינגעבויגען צוא דער

ערד, אויף צוא הויבען אשטיין, זייא אפּ צוא טרייבען פאהן זיך, ער האט אבער דעם שטיין ניט געקאנט ריהרען פאהן ארט — זעלבסט פער שטענדליך, ווייל עס וואר איינגעפראָרען — „אך פער פלוכטעס לאנד! — האט ער מיט ערגער אויס געשריען — דא וואו מען דיא שטיינע אנבינדען, און דיא הונדע לויז לאסען״.

58. דער ליגנער.

אין א געזעלענשאפט, האט זיך איונגער מאן בערימט אז ער איז אויס געוועזן גאנץ אייראפּא, און האט געהאט אויפטראגע מיט דיא גרעסטע מענער. און מיט דיא דארדאנעלען האט איהר זיך געזעהן? האט איהם איינער פאהן דיא קאמפּאניע געפרעגט; — „סטאַטש געזעהען! — האט דער יונגער מאן גיענטפערט — „איך האב מיט זייא זאנאר וויפיעל מאהל מיטאג געשפייזט אין איינעם״.

59. אפּראסטער חי וקים.

פאר צייטין איז געוועזן דער מנהג, אז אין דיא שבתים וואס מען פלעגט זאגען „יוצרות״, פלעגט מען מכבד זיין איינעם מיטען אויס שרייען דעם: „חי וקים״! איינמאהל אלס דער שמש איז צוא געגאנגען צוא איינעם אגראבין ישובניק איהם מכבד זיין מיט דעם כבוד, פרעגט איהם דער ישובניק, וואס פאר א חי וקים איז היינטיגער שבת. צוא „בגזרת״ צוא „כסוכת?״— ניין, — ענטפערט איהם דער שמש: אפּראסטער „חי וקים״, אלס עס איז געקומען צום אויס שרייען, האט דער ישובניק אויס גישריען: „אפּראסטער חי וקים!!״.

60. דיא גבאים מיטען רב.

אין א שטעדטיל אין דייטשלאנד, האט מען געמסורט דיא גבאים, אז זייער רב פארט אום שבת — אויב אזויא? — האבען זייא גיענטפערט — „איז ער דאך געוואהרען אגרעסערער בעל־הוצאה, דארף מען איהם העכערין דיא שכירות״.

61. אענטפער פאהן א רב.

ואנט מיר רבי, — האט איינער געזאגט צוא א רב — דיא

גמרא זאגט דאך אז : „צדיקים כל זמן שמזקינין דעתן מיושבת עליהם״ — ד. ה. דיא צדיקים וואס זייא ווערין מעהר עלטער , ווערין זייא אלס קלינגער , און דיא רשעים וואס זייא ווערין עלטער , ווערין זייא אלס נארעשער — טא וויא קומט עס אז דיא ספרים וועלכע איהר האט יעצט ארויס געגעבין זיינען ערגער פאר דיא , וועלכע איהר האט געשריבען יונגערהייט ? „אט דאס איז דאך טאקע דיא אורזאך — האט איהם דער רב גיענטפערט — וואס איהר זיינט עלטער געוואהרען״ .

62) אקלוגער ענטפער .

דער קעניג פרידריך דער גרויסער , האט סמאטרעוועדיג זיינע זאלדאטין , בעמערקט אז בייא איודישען קליינעם זאלדאט זיינען דיא שטיוועל צוא ריסען , און אלס ער האט בייא איהם געפרעגט : וואהרום איז בייא אלעמען גאנץ דיא שטיוועל , נוהר בייא איהם איינעם איז צוא ריסען ? — האט ער איהם גיענטפערט — וייל יענע זיינען גרעסער פאהן מיר , אז דיא שטרעקע וועלכע זייא גייען אפ פערציג טריט , דארף איך געבין זעכציג טריט , דער פאר איז בייא מיר מעהר צוא ריסען וויא בייא אלעמען .

63) דער קידוש .

א ישובניק האט גיבעטין בייא זיין אינגעלס רבין אז ער זאהל איהם אויס לערנען קידוש מאכין , נוהר דער אינגעל האט געהאט זייער אגראבען קאפף , און דער רבי האט איהם בשום אופן ניט געקענט אויס לערנען דעם קידוש , אלזא האט זיך דער רבי א עצה געגעבין , און האט איהם איינגעחזרט אויף דעם אופן : „יום״ איז איוואן , „הששי״ איז סטעפאן , „ויכלו״ וואנקא , און זא כסדר דעם גאנצען קידוש האט ער איהם איינגעחזרט , אויף דיא נעמען [illegible] גוים פון זיין דארף , און האט אים אזויא אויס געלערינט דעם „קידוש״ : איינמאהל מאכט ער אין דער היים „קידוש״ אזויא : „יום ויכלו השמים וכו׳״ , פרעגט דער טאטע בייא איהם : וואס זאגסטו ניט דעם ווארט הששי ? „יע ! — האט ער גיענטפערט — סטעפאן איז דאך שוין געשטארבען״ .

אשפיטצעל

64) א שפיטצעל פון א ארום בחור.

א קארגער גביר האט גענומען א ארים בחור אויף שבת, אלס עס איז געקומען צוא דיא לאקשען, נעמט דער גביר און שעפט אן פאהן שיסעל אקאב־לעפיל גערדיכטע לאקשין און גיסט זיך אריין אין טעלער, און זאגט דאביא: „אדם קרוב לעצמו“, נאכהער האט ער ווידער אנגישעפט דיא גערדיכטע, און גיסט אריין צוא דיא וויב אין טעלער, און זאגט: „אהבתי את אשתי“. נאכהער דיא קינדער, און זאגט: „ואת בני“, און דיא רעשטע אז עס איז שוין געבליבען קלאהרע וואסער, האט ער אריין געגאסען דעם ארים בחור, דער ארים בחור האט אבער לאנג ניט געקלערט, און נעמט דיא שיסעל זופ, און גיסט זיא אלעמען אפ זאגענדיג דאביא: „וזרקתי עליכם מים טהורים“.

65) א עיכוב אין הונדערט רובעל.

וואס מאכט איהר? — האט איינער געפרעגט ביין צווייטין, איהם אנגעגענדיג אויפען נאס — עס איז זייער פאסקודנע — האט איהם יענער גיענטפערט — איך האב יעצט אמיידיל חתנה צוא מאכען, און איך האב גראדע פאר איהר זייער אגוטען חתן נוהר דער חתן וויל אנדערס ניט וויא צווייא הונדערט רובעל נדן, און איך האב מעהר נישט וויא הונדערט רובעל; — דאס איז אקלייניקייט — האט איהם יענער גיענטפערט — לייט זאגען צוא גרעסערע נדן, און גיבען נאך דעם ניט אוועק, דיא זעלבע איז מיט אייך, איהר זאגט איהם צוא, צוא געבין צווייא הונדערט רובעל, און נאכהער וועט איהר איהם הונדערט רובעל אנזעצין; הערסט דוא! — האט איהם דער גיענטפערט — אט דאס זאג איך דאך, אז דיא הונדערט וואס איך וועל איהם אנזעצין, דיא האב איך נאהר דיא אמת'ע הונדערט פעלין מיר.

66) דיא גרויסע מאטעמאטיקערען.

צווייא אורחים זייגען איינגעשטאנען שבת אין אקרעטשמע, נאכהער אלס דיא האבען שוין געדארפט אפ פאהרען, רופען זיא אריין דיא

קרעטשמערקע, ווא זאהל דיא געבין ארעבענונג, וויפיל דיא האבען אנגענומען איבער שבת; דיא קרעטשמערקע האט אנגעהייבין צוא רעכנען פאלגענדע: פאר צווייא נעכט נעכטיגען קומט צוא 16 גראשען פיר איינם פאר 2 קיטקעס הייא 48 גראשען 48 מיט 16 איז דאס אינאיינעם אניקדען, טא נאט אייך אפופציגער און גים מיר אפערציגער, וועט שוין זיין בצאלט פארען שבת אויך.

67) דער לעהרער אונד דער שילער.

ווא פיעל אינזלען זיינען דא אין מעער (ים) און ווא הייסען זייא? — האט אין דייטשלאנד א לעהרער זיינעם שילער גיפרעגט — אין מעער זיינען דא אפוללע אינזלען — האט איהם דער שילער גיענטפערט — און איך הייס האנז.

68) אשייגער ווארם.

אפלין געוויקסיגער ארעם בחור האט געגעסן ביא איינעם אמאל, דער בחור איז אבער געווען אזא פרעסער אז ער האט געקאנט אויף עסען פאר פינף מענשין; איינמאהל פרעגט איהם זיין בעל־הבית: „זאגט מיר וואס איז דיא מעשה, וואס איהר אזא קליינער מענשעלע עסט אזויא פיעל אויף, און עזן הרע....“ איך וועל אייך זאגען — האט ער איהם גיענטפערט — בשעת דער אויבערשטער האט באשאפין דיא וועלט, האט ער אויף גיהאנגען אלער האנד קישקעס, קליינע אונד גרויסע, דער חויבער מענש וואס האט גיקענט דער גרייכין העכער, האט ער זיך אויס געקליבען אקורצע קישקע, נאהר איך אלס קליינער מענשעלע האב געמוזט נעמען א לאנגע קישקע.

69) א יודענע בלייבט א יודענע.

א יודענע איז אין כעס געוואהרען אויפען מאן, און איז זיך גילאפין טרינקען קומענדרינג, צום טייך האט זיא אנגעטאפט דעם וואסער — אוי! זאגט זיא — עס איז קאלט דער וואסער, מען קען זיך נאך חלילה צוא קיהלען, און איז געשווינד אנטלאפען אהיים.

פין

70) דער מאן און די ווייב.

ביי לעבער מאן — האט א פרויא געזאגט צום מאן: דוא בינסט דיר מוחל וואס איך בין פאהן דיר אנטלאפען געוועזען? פאר וואס דוא בינסט אנטלאפען בין איך דיר מוחל — האט איהר דער מאן געענטפערט — „נור ניט פאר וואס דוא בינסט צוריק געקומען".

71) ניט ערהאלטען דעם בריף.

דאראפעשע פריידקין האט געשריבען א בריעף צוא איהר פריינדין אין שטאדט אז זיא זאהל איהר שיקען דעם און דעם בוך. די לעצטע האט איהר דעם בוך ניט געשיקט. און אלס זיא האבען זיך נאכהער אין שטאט געזעהן, האט זיך די שטאדטישע פער ענטפערט, פאר די דארפישע: „פער צייהע מיר וואס איך האב דיר דעם בוך ניט געשיקט, דען איך האב דיין בריעף ניט ערהאלטען".

72) מען רופט מיך פעטער.

פריילין ס. איז געווען זייער א שיינע, נאהר א ארעמע, און האט זיך דארום געמוזט בעגניגען צוא הייראטהען מיט איין אלטען מאן אגביר. אלס זיא זיינען געפאהרען אויף דער חתונה, האט איהר דער קוטשער אלע ווילע געזאגט: „פריילין! מען רופט מיך פעטער!" נאך איהר חתונה, פרעגט זיא ביי איהם, וואהרום ער האט איהר דאס אלע ווייל געזאגט? פער שטייט איהר. האט ער איהר געענטפערט — כדי איהר זאהלט נאכהער ניט זאגען: „דער טייפעל האט מיר צוא דער חופה געפיהרט".

73) אגוט ווארט.

ווי אלט קענט די זיין? — האט אהער געפרעגט ביי א דאמע — „20 יאהר — האט זיא געענטפערט — עס קען מעגליך זיין... — האט ער ערווידערט — וואס איהר צווייפעלט נאך? — האט אים די דאמע איבער געפרעגט — אך ניוויס! — האט דער הער געענטפערט — ווי זאל איך אייך ניט גלויבען? דען שאהן ביינאהע צעהן יאהר, ווי איך הער דאס פאהן אייך. נאר זאהל איך אייך נאך ניט גלויבען?

74) איך בין אויך אבאנדאר.

א חזן האט געדאווענט אין א שטעטיל, און האט זייער ניט אויס גענומען, נאכ'ן דאווענען גייט צוא איינער צום חזן און זאגט: א! אונזערע פרנסות וויא שווער עס קומט אונז דאס אן; וואס פאר א מענש זייט איהר? — פרעגט איהם דער חזן — „איך בין אויך אבאנדאר" — האט ער איהם געענטפערט.

75) ניט קיין שלעכטער שידוך.

א שדכן איז געקומען רעדין א יונגען מאן א שידוך, מיט דיא און דיא פריילין. אך! — זאגט דער יונגער מאן — דאס מעדכען הינקט דאך? יא — ענטפערט איהם דער שדכן — דאס איז זייער גוט פאר אייך, וועט זיא אייך ניט קאנען נאך לויפען; אבער זיא איז דאך בלינד! — זאגט דער יונגער מאן — נוא, גאנץ גוט ערווידערט דער שדכן — וועט זיא ניט קאנען זעהן וויא איהר גייט ארום מיט אנדערע פרויענצימער; אבער זיא איז דאך אויך טויב! — זאגט דער יונגער מאן מיט ערגער — אך! א וואהרעס גליק פאר אייך, — זאגט דער שדכן — איהר וועט מאגין רעדין אין שטוב אלם וואס איהר וועט נור וועלין, עס וועט זיין, אזויא וויא זיא וואהלט נאהר דער ביי ניט געוועזן; זיא איז דאך אבער אויך שטום?! נאך בעסער — ענטפערט דער שדכן — וועט ביי אייך אין שטוב אימער שטיל און רוהיג זיין; אבער זיא האט דאך א הויקער אויך! — שרייט דער יונגער מאן — נוא ווילט איהר — זאגט דער שדכן צוא איהם — אז זיא זאהל שוין גאהר קיין פעהלער ניט האבען?

76) א גיטרייער מאן.

וויא האלט עס מיט מיין פרויא? — האט איינער ביי'ן דאקטאר געפרעגט — ליידער ניכט גוט — האט דער דאקטאר געזאגט — איהר מוזט זיך אויף דאס שלימסטע בעשלסען; וואס זיא וועט געזונד? — האט דער מאן געפרעגט —.

77) דיא צוואה.

איינער האט געלאזען אין צוואה דריי [illegible]: ער [illegible]
[illegible]

בְּשַׁעַת מֶען וֶועט אִיהְם מְטַהֵר זַיין, זָאל מֶען אִיהְם נִיט הַאלְטֶען אוּנְטֶער דִיא אָרֶעמְס, דֶען עֶר הָאט מוֹרָא פַאר קִיצְלֶען; צְווֵייטֶען זָאהְל מֶען אִיהְם לֵייגֶען גֶעבִּין קְלֵיינֶע קִינְדֶער, כְּדֵי עֶר זָאל קָאנֶען אוּיס נַארֶען פָאהְן זֵייא דֶעם אִיבֶּערְבַּייסֶען; אוּן דְרִיטֶענְס זָאהְל מֶען אִיהְם מְקַבֵּר זַיין נֶעבִּין אַבּוּדְקֶע (וואו אַ נָארְדָאוָואי שְׁטֵייט) כְּדֵי אַז דֶער מַלְאַךְ־הַדוּמָה וֶועט קוּמֶען זָאהְל עֶר קֶענֶען אַ גֶעשְׁרֵייא טָאהְן: נָארְדָאוָואי!

78) דֶער גֶעשְׁמִיסֶענֶער נְגִיד.

עֶס אִיז גִיוֶוען אַ מַעֲשֶׂה, אַ פָארִיץ הָאט אָפּ גֶעשְׁמִיסֶען אַ גֶעוִויסֶען וִוילְנֶער נְגִיד, אֵיינְמָאהְל חַאפְּט דֶער זֶעלְבִּיגֶער נְגִיד אָן מָאטְלֶען אוּיפֶען גַאסְס, אוּן זָאגְט צוּא אִיהְם: „מָאטִיל! זָאג מִיר עֶפֶּעס אַוִויטְץ (דֶער נְגִיד אִיז גֶעוֶוען אַהוֹיךְ גֶעוִויקְסִינֶער) זָאגְט מָאטִיל צוּא אִיהְם: זֶעהְט ר'... אַוואוּנְדֶער דַאכְט זִיךְ אָט דָא נִיט לַאנְג, הָאט מֶען אַייךְ אוּנְטֶער גֶעהַאקְט, אוּן אֵיהְר זַיינְט נָאךְ אַלְס אַזוֹא לַאנְגֶער ···.

79) אַ קְלוּגֶע עֵצָה.

אִין כ. אַלְס עֶס אִיז אָנְגֶעפַלְען דֶער עֶרְשְׁטֶער שְׁנֵייא, אוּן דִיא מֶענְטְשִׁין פָאהְן שְׁטֶעדְטִיל הָאבֶּען מוֹרָא גֶעהַאט אַז דֶער שַׁמָּשׁ וֶועט גֵיין אִין דֶער פְרִיא רוּפֶען: „אִין שׁוּהְל אַרֵיין!" וֶועט עֶר דָאךְ דֶער וַוייל אוּיס טְרֶעטִין דִיא שְׁנֵייא, הָאבֶּען זֵייא זִיךְ אַ עֵצָה גֶעגֶעבֶּען אַז פִיעֶר מֶענְטְשִׁין זָאהְלֶען טְרָאגֶען דֶעם שַׁמָּשׁ אוּיף דִיא הֶענְד, אוּן עֶר זָאהְל רוּפֶען: „אִין שׁוּהְל אַרֵיין!"

80) אַ גָאוֹן'ס אַ וָוארְט.

דֶער גְרוֹיסֶער גָאוֹן ר' זֶעלְמֶעלֶע הָאט גִיזָאגְט: אַז אֵיינֶער גֵייט אוּיס שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה דַארְף מֶען אִיהְם גֶעבִּין: „שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" דֶען אִין וָואס פַאר אַ שְׁטָארְט אִיז עֶר נִיט אוּיס גֶעוֶוען שְׁטֵייעֶנְדִיג שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה.

81) נָארֶעגֶע אִין חָלוֹם.

מוּטֶער! — הָאט אַ אִינְגֶעל גֶעזָאגְט צוּא זַיין מוּטֶער — אַלְס מִיר הֶעל זִיךְ נִייטֶער לֵיינֶען שְׁלָאפֶען, וָואהְלְסְט דוּא מִיר אוּנְטֶער לֵיינֶען אַלֶעפִיל מִיט קָאנְפֶעקְט, דֶען דִיא פָארִיגֶע נַאכְט הָאט זִיךְ מִיר געחלומט

געחלומ'ט א טאָפּ מיט וואַרעניע; די מוטער האָט געטאָהן זיין וואונש, אָבער ווען ער האָט שוין געהאַט א לעפיל האָט זיך איהם מעהר ניט געחלומ'ט קיין וואַרעניע.

82) אויף אַלע יום-טובים.

בעריל: וואַרום ביזטו געקומען אויף מיין שמחה אין אַזאַ צע-ריסענעם בגד?

מאָטקע: מיט מיין בגד שעהם איך זיך ניט, דאָס איז מיין יום-טוב'דיגער בגד, ער דיענט מיר אויף אַלע יום-טובים.

בעריל: אַלע יום-טובים אין אַזאַ בגד, קען דאָס זיין?

מאָטקע: זעהר ריכטיג, פּסח איז אין איהם ניטאָ קיין ברעקעל, שבועות איז ער דורך מיט תיקון, ראש השנה בלאָזט אין איהם פון אַלע זייטען, יום-כפור טויג ער אויף כפרות, חנוכה איז ער פול מיט לאַטקעס און פּורים צו שיט ער זיך אויף מאָהן.

83) געטראָפען דעם מאַן.

א. קענט איהר מיר זאָגען וואו א געוויסער הערר שמידט וואָהנט?

ב. שמידט? עס זיינען דאָ א סך מענשען מיט דעם נאָמען שמידט, איך הייס אויך שמידט. ווי איז דער ערשטער נאָמען פון דעם מאַן וואָס איהר זוכט?

א. דאָס וויים איך ניט; אָבער אַזוי פיעל איז מיר בעקאַנט, אַז ער וואָהנט אין דיעזער שטראַסע, איז א שיכור, שפּיעלט אין קאָרטען און שלאָגט אָפט זיין ווייב.

ב. מיר דוכט, אַז דאָס בין איך.

לעהרער און שילער.

לעהרער: ווען איך האָב געליהען דיין טאַטען 24 רובעל, אַז ער זאָל מיר אויסצאָהלען 2 רובעל א מאָנאַט, אַז עס איז אוועק פינף מאָנאַטען וויפיעל איז ער מיר שולדיג?

שיללער (שנעל): אין גאַנצען.

לעהרער: אויב אַזוי קענסטו ניט רעכענען.

שיללער: איך קען רעכענען, אָבער איהר קענט ניט מיין טאַטען.

84) רבי יהודה מיט דיא סמנים.

אין פלוג איז דאך אקשיא: וואס טוהט מיר דא רבי יהודה אויף מיטען ווצ"ך עד"ש באח"ב? נוהר דער תירוץ איז: רבי יהודה האט דאך שוין איין מאהל א מעות געהאט מיט פרעה, דרום מאכט ער שוין יעצט סימנים; אי, ניחאי וואהלט ער געגעבין פרעה'ן דיא מכות, און אין דער הגדה דעם זיגעל, מיטען שטעקין, מיטען שנופטוך? נאהר אז ער וואהלט געגעבין פרעה'ן מכות, וואהלט דיא איהם געגעבין יסורים...

85. א גלאז וויין.

בעסער אלס א גלאז וויין איז גאר ניטא האט אמאהל איינער געזאגט אין א געזעלשאפט. און מיר דוכט א פלאש וויין איז נאך בעסער האט א צווייטער געענטפערט.

86. גאט גלייך.

זאג נאהר ווייבעל — האט איינער געזאגט צוא א פרויא — וואס בינסט דוא אזוי אויפען מגיד אויפגעטראגען, פאר וואס ער האלט דיר שטענדיג אין איין מוסר זאגען? דו ווייסט דען ניט, אז דער מגיד וויל זיין גאט גלייך וועמען ער האט ליעב, דעם שטראפט ער א סך.

87) ליגען אויף הוילען.

מאטיל איז אמאהל אריין צו זיינעם אבעקאנטין, און זאגט צו איהם: איהר ווייסט ר' שמואל אז איך מוז שוין ווערין א דאקטאר; און ווארום? — פרעגט איהם דער שמואל — ווייל פערשטייט איהר — האט איהם מאטיל גיענטפערט — מען האט בייא מיר היינטיגע נאכט ארויס גנבע'ת די בעט געוואנט, נוא, וועל איך שוין מוזען „ליגען אויף הוילין".

88) אקלאפ פער גייט, און א ווארט בעשטייט.

אום פורים בשעת אלע האבין געקלאפט המן'ען האט איינער אגעוויסער שניידער געמאכט א גרויסען יונגישען „מי שברך"—און אלס מען האט איהם געפרעגט: וואס איז דאס? — האט ער גיענטפערט. „אקלאפ פער גייט, און א ווארט בעשטייט.

89) נים געראוועגט פאהן פארענט .

אין ווילנא , אין אלטין קלויז , איז אגראבער יונג אשוסטער ארויף געקראכען אויבען אן , און האט זיך געשטעלט דאווענען , דער אונטער שמש אבער האט דאס גראדע בעמערקט , און איז צוא איהם צוא געגאנגען , און זאגט : הערט ר' יוד ! איהר האט שוין געראוועגט פאהן פארינט ? דאכט זיך נים , מא זיים זשע מוחל און דאוועגט פאהן פארינט .

90) אין ליטעישע מילער .

דער זעלבער , אלס ער איז ארויף גיגאנגען אין מאליארסקע קלויז וואו עס איז געוועזען זייער שעהן אוים געמאלט , און אוים געפוצט , האט ער זיך אפ גערופען , זיך ארום קוקענדיג . אוי ! איך בין יעצט אריין געפאלען „צווישען ליטישע מילער" .

91) א שלעכטע פרוי .

אשלעכטע פרויא איז ערגער פאר א רעגען .

דער רעגין טרייבט אין שטוב אונד אשלעכטע ווייב פערטרייבט דעם מאנן פון שטוב .

92) אמאי צוא דער ווייב .

א מאנן האט א מאהל געזאגט צו זיין ווייב : דוא ביסט מיין לעבין אבער מיר איז דער לעבין איבערדרויסיג .

93) זאל גאט היטען .

חיינטיגער רעגען איז ווערט נאלד , האט איינער געזאגט צוא א מענשין פון מיטטעלען אלטער , איצט וועט פון דער ערד אלץ ארויס . — זאל גאט היטען , האט געאנטוואָרטעט דער צווייטער ; איך האב דארטין דרייא ווייבער .

94) דער ווייזער טויג נים .

איינער האט אמאהל גיוואלט אז דער מגיד זאל שוין ענדיגען זאגען וויל עס איז שפעט . ער האט ארוים גענומען זיין אוהר און

נעווזען

דער [illegible] האט זיך [illegible] איינגעקוקט אונד זאגט: דיא [illegible],
[illegible] דער [illegible] טויג ניט.

95) אמאס אויף איין הספד.

אמאל איז אמאל געקומען צוא איינעם מבקר חולה זיין און האט געקוקט אויף דעם חולה זעהר ערינסט. — „רבי, זאגט צוא איהם דער חולה, איר נעמט מיר אמאס אויף א הספד? לאזט אויף אשטיקעלע אין דיא ארבעל; עס זאל ניט זיין איינג.

96) דיא זעלבע אורזאכע.

פאר וואס הייסט אמיאוסה מויד „שיינדילי“? — איבער דער זעלבע אורזאכע וואס אשלעכטע ווייב הייסט „גוטעלי“.

97) א באָרד.

א מורה הוראה האט אמאל דער זעהן א יונגען לאסט טרעגער מיט אנגעראזירטע באָרד. — „הער דוא, פרעגט ביי איהם דער רבי, וויפיל ניט מען דיר פארין טראגען? פיל עס מאכט זיך: 10, 15, 20, קאפיקעס. — נוא, נא דיר 20 קאפיקעס און טראג מיר אויך עטוואס, האט גיזאגט דער רב. — אך רעבוניע וואס? — „א באָרד“.

98) ער זאל לעבין.

דיא חסידים ריידין ווענע רעבין, רופען זיא אים ניט מיט זיין נאמען, נאר זייא זאגען: „ער, זאל לעבין“. מען זאגט: „ער זאל לעבין, עסט; ער, זאל לעבין, טרינקט; ער, זאל לעבין, שלאפט“: איין חסיד דערציילט וויינענדיג דעם 2-טען ער, זאל לעבין, איז גישטארבין!“.

99) אגרויסער קארלוק.

מען האט ארום געטראגען איבער דיא גאססען זעהער אקליינעם קארלוס ווייזין פאר עטליכע קאפייקעס. א קלוגער קלוזניק האט דערזעהן וויא אלע לייפין נאך און קוקען, האט ער מיט וואונדער געזאגט: איך פערשטעהע ניט וואס איז דא אזוי נאך צו לייפין! [illegible] האב געזעהן גרעסערע קארלוקעס!

ר [illegible]

100) א גרויסער שוטה.

ר' יאקיל איז גיוועזן אגרויסער למדן, אבער, זאל מיר מוחל זיין, אגרויסער שוטה. איין מאהל האט ער זיך געקריגט מיט דעם שטאט גבאי אונד זאגט: דאס קענט איר דאך פארט ניט אפ לייקענען אז איך קען לערנען אונד עס שטייט דאך בפירוש אז די תורה מאכט קלוג אפילו דעם נארען. דער גבאי האט אים אויף דאס געאנטווארטעט: די תורה קען זיך ניט צו רייסין, זיא האט איר זאך גינוג געטאן, אבער אלע אייערע נארעשקייט האט זיא ניט גיקענט פארזעהען.

101) לעבין וויא אשלעפער.

איך האב מורא — האט איינער געזאגט צוא זיין חבר — אז מיר זאלין ניט שטארבין וויא שלעפער. — אויך א דאגה! האט געזאגט דער אנדערער, — איך האב מורא אז מיר וועלין דארפין לעבין וויא שלעפער.

102) אקלוגע כלה.

אמיידיל האט גיפרעגט ביא די אנדערע „שוין לאנג אז דוא ביסט א כלה"? — האט די כלה גיענטפערט — שוין צווייא יאר ביז 120 יאר.

103) אשמעק טאבאק אגמלות חסד.

איין ארעמאן האט גיוואלט טאהן גמילות חסדים. ער האט אבער ניט גיהאט מיט וואס, האט ער זיך מיישב גיוועזן און האט געקויפט שמעק־טאבאק און פלעגט יעדערין געבין שמעקין, איז גיקומען דער „גמילות חסד" טענהן פארין רבש"ע און האט געזאגט „איך בין דאך איינער פון די דרייא זאכען וואס די וועלט שטייט אויף זייא: תורה, און עבודה, און גמילות חסדים. פאר וואס פטערט מיר דער ארעמאן מיט אשמעק טאבאק"; זארג ניט — האט איהם דער רבש"ע גיענטפערט — עס איז פאראנען אנדערע תורה און עבודה וואס זיינען קיין שמעק טאבאק אויך ניט ווערט.

104) דיא קאַשְׁיֶע מִיט דיא תֵּירוּצִים.

צְווייא אָרֶעמֶע בַּחוּרִים הָאבִּין זִיךְ צוּא זַאמֶען גִיטְרָאפִין, אוּנְט אֵיינֶער צוּם אַנְאַנְדֶערֶען „אִיךְ הָאבּ אַטָאג וָואס וֶוען אִיךְ סוּם עֶסֶען קָארְמֶעט מֶען מִיר שְׁטֶענְדִיג מִיט קַאשֶׁע: אָבֶּער קַאשֶׁע און ווידֶער קַאשֶׁע", דוּא הָאסְט נָאךְ נִיט וָואס צוּא זִינְדִיגֶען — זָאגְט דֶער 2-טֶער — אִיךְ הָאבּ אַ טָאג וָואס מֶען קָארְמֶעט מִיר דָארְטִין שְׁטֶענְדִיג מִיט תֵּירוּצִים: דָא הָאט מֶען נִיט גִיקָאכְט, דָא אִיז דיא קֶעכִין נִיט גִיוֶוען אִין שְׁטוּב, דָא הָאט דיא ווירְטֶען קַיין צייט, און מִיט תֵּירוּצִים קֶען מֶען נִיט זַאט וֶוערִין.

105) אַ נַייעֶר פֵּירוּשׁ אוֹיף הַגָּדָה.

אַ מְחַבֵּר הָאט גִימַאכְט אַ נַייעֶם פֵּירוּשׁ אוֹיף הַגָּדָה, הָאט בַּייא אִים אֵיינֶער גֶעפְרֶעגְט; אִיז דֶען קְנַאפּ פֵּירוּשִׁים אוֹיף הַגָּדָה, וָואס ווילְט אִיר נָאךְ מִיט אַייעֶר פֵּירוּשׁ? פַאר שְׁטֵייט אִיר — הָאט אִים דֶער מְחַבֵּר גִיעֶנְטְפֶערְט — פוּן יֶענֶע פֵּירוּשִׁים קֶען אִיךְ אָבֶּער קַיין פֶּסַח נִיט מַאכִין.

106) דֶער בַּעַל עֲגָלָה אִין מִזְרַח וַואנְד.

אַ בַּעַל עֲגָלָה אִין אַ קְלֵיין שְׁטֶעטֶעל אִיז גִיוָוארֶען אַ נָגִיד, הָאט עֶר גִיקוֹיפְט אַ שְׁטָאט אִין בהמ"ד אִין מִזְרַח וַואנְד לֶעבִין אָרוֹן קֹדֶשׁ, אִיז אַ מָאל אַרַיין אִין בהמ"ד זַיינֶער אַפַּארְצֵייטִיגֶער בַּאקַאנְטֶער, עֶר זֶעהְט דֶער בַּעַל עֲגָלָה שְׁטֵייט אוֹיבֶען אָן, אִיז דָאס אִים גִיוֶועזֶען זֵייעֶר אַוואוּנְדֶער, דֶער בַּעַל עֲגָלָה הָאט דָאס בַּאמֶערְקְט הָאט עֶר אִיהְם צוּא גִירוּפִין און זָאגְט צוּא אִים: וָואס וואוּנְדֶערְסְט דוּא זִיךְ? דוּא זֶעסְט גִיט אַ מִזְרַח מִיט פֶערְד דַארְף מֶען דָאךְ הָאבִּין צוּא זַייא אַ בַּעַל עֲגָלָה.

107) דֶער אוֹרַח מִיט דיא גְרוֹיפֶּען.

מֶען הָאט דֶערְלַאנְגְט אַיין אוֹרַח גְרוֹיפֶּען צוּם עֶסִין, הָאט עֶר זִיךְ אָפְּגֶערוּפֶען צוּא דֶער ווירְטְהִין: „אִיהְר הָאט נִיט גֶעמוּזְט זַייעֶן דיא וַואסֶער? „וָואס אִיז" הָאט זִיא גִיפְרֶעגְט. עֶס שְׁווִימְט עֶפֶּעס אַרוּם אַ גְרוֹיפּ אִין טֶעלֶער, הָאט דֶער אוֹרַח גִיעֶנְטְפֶערְט

בין

108) ניט קיין היגער.

א ארעמאן איז אריין צו א גביר בעטען א נדבה, דער גביר האט אבער אויף איהם אנגעשריען און געזאגט, דאס קיין אורחים נעמט ער ניט.

— איך בין קיין אורח ניט, האט דער ארעמאן געענטפערט, איך בין א היגער א געבארענער.

— אז דוא וואלסט געווען א היגער, האט איהם דער גביר געענטפערט, וואלסטו וויסען, אז איך גיב קיין נדבות ניט ביסטו דאך ניט קיין היגער, און אורחים גיב איך ניט.

109) צוויא קלאג צוא דיר.

ביין וואקזאל אויף די קליינע סטאנציעס קלייבען זיך אויף ווייטער מיט קינדער שבת נאכ'ן טשאלענט זעהען וויא דער טריין קומט, אמיידיל האט דער זעהן וויא פון וואגאן איז ארוים איוד.

— מאמע, מאמע! אקלאג צוא מיר! איוד פארט אום שבת

— האט זיא אוים געשריען ניט מיט איהר קול.

דער יודישער פאסאשזירער איז צו איהר צו גענאנגען און געזאגט:

— צוויא קלאג צו דיר, טאכטערקע! אין וואגאן זיטצט נאך איוד.

110) מאטקעס אתשובה.

אויף א גבירישע חתונה אין מינסק האט מען אמאל געבעטען מרדכי חבד ער זאל זאגען א המצאה.

— מאטקע האט געפאלגט און געזאגט:

— בסעו מסבות ובתנו ברפידים, געהאנגען זאלען ווערן אלע מינסקער גבירים.

דיא גבירים האבען זיך שטארק בעלידיגט און געפרעגט,

— וואס איז דא דיא המצאה?

— דאס איין אהן המצאות!

110) אַ נאַרישע קשיא.

ביי אַ חכם האָט מען געפרעגט: פאַר וואָס ליעבט ער צו רייד מיט שעהנע פרויען?

אַזאַ נאַרעשע קשיא — האָט דער חכם גיענטפערט — פרעגט מען ביי אַ בלינדען....

112) בעסער מאַכען.

פאַר וואָס פיעל מענשען פאַרשליסען דיא טיהר בעת זייא מאַכען אַ וויכטיגע זאַך?

— ווייל פיעל מענשען האָבען אַ נאַטור צו זאָגען — בעת זייא זעהען דיא יענער טהוט עפּעס: ניט מיר איך וועל דאָס בעסער מאַכען....

113) צוקראַצט דעם פּנים.

אַ בייזע שלעכטע פרויא האָט זיך אַמאָל געצאַנקט מיט איהר מאַן, האָט זיא זיך פון כעס צוקראַצט דעם פּנים און האָט געזאָגט:

— יעצט וועל איך זעהען וואו וועט ער מיך קושען?....

114) שפּיל וואָרט.

פון דער צייט וואָס מענשען האָבען געהאַט צרות „פאַר—דינה'ן" האָט מען היינט צרות איידער מען קען „פאַרדינען".

115) שוואַכע שפּירט.

איינער האָט זיך גוט אָנגעשיכור'ט ער איז געקומען ביי נאַכט צום טויער, עס האָט שטאַרק גערעגענט, ער איז געפאַלען אונטער דיא רינע פון דאַך און דאָס רעגען־וואַסער האָט זיך איהם געגאָסען איבער זיין פּנים. ניין — האָט ער געשריען — אַ זעלכע שפּירט טרינק איך ניט!....

116) אַ גרויסער וואונדער.

אַקליין־שטעטילדיגער קרעמער איז געקומען אין ווארשא קויפען סחורה, ע׳ ...אַט אין אַ גרויסען מאַגאזין איינגעקויפט אביסעל סחורה, בעצאָהלט, בעקומען אַ רעכנונג. דיא סחורה איז שוין פאַר פּאַקט אונד ער שטעהט, קוקט אויף אללע פּאָליצעס, קוועצט מיט דיא פּלייצעס.

— וואָס וואונדערט איהר אייך אַזוי שטאַרק? האָט דער בעל הבית געפרעגט.

— איך וואונדער מיך צו זעהן אַ שרעקליכען חידוש — האָט דער סוחר׳ל געזאָגט, איך האָב אַ קליינע קרעמעלע אין מיין שטאָדט, בין איך אַ בעל חוב אַ שרעקליכע זאַך, כמעט אַ גרעסערער וויפיל מיינע סחורה באַטרעפט. טאַ וויפיל זייט איהר שוין אַ בעל חוב, אַז אין אייער קראָם איז דאָ אַזוי פיעל סחורה?......

117) רייכע מעבעל.

ווינטער אין אַ גרויסען פראָסט לויפט אין פּ״ב אַ שטודענט אונד טראָגט אין האַנד אַ שטעקען.

— וואָס ברויכסט דוא אַ שטעקען אין אַזאַ גרויסען פראָסט? — האָט איהם זיינער אַ בעקאַנטער געפרעגט:

— איך קלייב מיר דאָס אריין אין אַ נייע וואָהנונג, — האָט דער שטודענט געענטפערט — טראָג איך איבער מיינע גאַנצע מעבעל אַהין אין מיין קוואַרטיר.

118) אַ נאַסע בעט.

אַ שכור׳ער איז אריין געפאַלען אין אַ בלאָטע:

— אַך אַ שלעכטע ווירטהין — האָט ער געשריען — מיין בעט איז היינט ניט טרוקען......

119) טרוקען אין האלדז.

— וואס ברויכען מיר אייער נייעם ספר? — האט א גביר געפרענט א מחבר—איז דען ווייניג פאר אונז דיא אלטע ספרים?

— פארשטייט איהר—האט דער מחבר געענטפערט, פון דיא אלטע ספרים מאך איך קיילע מיין מאגען......און עס ווערט מיר טרוקען אין האלדז.

120) דער ליגנער.

א בעריהמטער ליגנער האט ערצעהלט: דאס א שמועער האט געזאגט וויא דער בלינדער האט געזעהן, דאס דער הינקעדיגער איז געלאפען, האט ער אנגעהויבען שרייען, האט דער טויבער דער הערט און ער האט איהם קוים געחאפט.

121) דער אנטווארט וויא דיא פראגע.

— וויא געהט דיר ליעבער פריינד? — האט א בלינדער געפרענט בייא א הינקעדיגען.

אט וויא דוא זעהסט!—האט דער הינקעדיגער געענטפערט.

121) דער משוגענער.

— נים אוים צו האלטען פון אייערע קינדער — האט דער שטאדט נבאי געזאגט צו א שניידער אנ'עזות פנים — א גאנצען טאג לויפען דיא נאך דעם משוגע'נעם און שעמען זיך גאר נים.

— איהר זייט אליין שולדיג אין דעם האט דער שניידער געענטפערט אז איהר האט א פראסטען שוסטער אנגענומען פאר דעם שטאדט משר געגעם דער פאר האבען דיא קינדער פאר איהם קיין דרך ארץ......אבער ווען איהר אליין וואלט דיא שטעלע אנגענומען צו זיין דער שטאדט משר ת'נער, פאר אייך וואלטען דיא קינדער געהאט גרוים דרך ארץ......

122) השליך.

אַנ'אַלטער נײַנציג יעהריגער מאַן איז געלעגין אין בעט אַ פאַרמאַ־טערטער און האָט געקרעכצט.

— וואָס איז דיר פאַטער? וואָרום קרעכצסט דוא?—האָט איהם זיין זאָהן געפרעגט.

— איך האָב מיר פאַרמאַטערט גייענדיג צו תשליך — האָט יער געענטפערט.

—היינט איז דאָך נאָר ניט ראש השנה? האָט דער זאָהן געפרעגט, היינט געהט מען דאָך גאָר ניט צו תשליך.

— איך האָב מיך פערמאַטערט ניט היינט—האָט דער אַלטער געזאָגט—נור דיא 90 מאָל וואָס איך בין געגאַנגען צו תשליך.

123) שלעכט גערעדט.

— דוא ביזט שוין לאַנג אַ חתן? — האָט איינער געפרעגט ביי אַ קליין שטעדטינגען חתן—

— שוין באַלד אַ יאָהר ביז הונדערט מיט צוואַנציג יאָהר—האָט דער חתן געענטפערט.

124) אַנ'עצה צום שלאָפען.

וואָס טוהט מען פאַר אַ עצה איך זאָל קענען שלאָפען? — האָט אַ נגיד געפרעגט.

— ליינט דעם קאָפּ אויף אַ קיסען—האָט איהם איינער געענטפערט, וועט איהר קענען שלאָפען.

— שטייץ!—האָט דער נגיד געזאָגט—אויף וואָס דען ליגט מיין קאָפּ?

אייער קאָפּ—האָט איהם יענער געענטפערט—ליגט אויף שטריטעל.. דער פאַר קענט איהר ניט שלאָפען....

126) א האלבע שעה משוגע.

א קלוגער שדכן איז אין כעם געוואָרען אויף א יונגען מאַנן פאַר וואָס אויף יעדען שידוך וואָס ער האָט איהם גערעדט, האָט יענער געפֿר נען א חסרון. דער שדכן האָט איהם איבער גערעדט מיט אלע שטאָדטי גע מיידלאך און ער האָט זייא אויס בראַקירט, אויף יעדע האָט ער געפֿונען א חסרון.

— נאָך איין מאָהל וועל איך פּרובירען אייך ריידען א שדוך,—האָט דער שדכן געזאָגט—א מיידעל, זיא איז רייך, שעהן, קלוג, געבילדעט, מיט נאָך פיעל מעלות, א גרויסע יחסן׳טע, איהר קענט איהר נעווים, רבי שמעלקעס טאָכטער זיא איז דיא יורש׳תע......

— א ז—האָט דער חתן געזאָגט — יעצט זיים איהר א מאַלאַדעץ! דער שדוך געפעלט מיר, נעהמט א ביסעל בראַנפֿען, (דער שדכן האָט גענומען) נעהמט פאַר בייסט, (דער שדכן האָט פאַרביסען), — ועהט איהר האָט דער חתן געזאָגט — אז איהר זייט קלוג בין איך גוט.... נור זאָגט מיר האָט איהר שוין מיט דיא כלה גערעדט? איז זיא צופֿריעדען?

— היינט קען מען מיט איהר ניט ריידען, זיא איז פאַרדרייט מיט דיא ירושה.... נור איך מוז זאָגען פריהער, דאָס זיא האָט א חסרון, א האלבע שעה אין א יאָהר ווערט זיא משוגע, און נאָכדער ווערט זיא וויע־ דער קלאָהר.

— דאָס איז א קליינער חסרון—האָט דער חתן געזאָגט—איין האל־ בע שעה אין א יאָהר איז ניט קיין געפֿאהר.

— גוט — האָט דער שדכן געזאָגט — מוז איך וואַרטען אויף יענע האלבע שעה מיט איהר צו ריידען דעם שדוך מיט אייך, אין א קלאָרע צייט האָב איך מורא זיא זאָל מיר ניט אָנזידלען און ארויס טרייבען פון איהר הויז......

126) אמעריקאנער אחרונים.

איינער איז געקומען פון אמעריקא, האט ער דערציילט אז דארטען וואקסען אחרונים מיט דיא פיטום׳ס אראפ. ווייל אמעריקא איז אונטער דער ערד.

127) דער בעל השבון.

דער זע׳ביגער האט ערציילט; אז יום כפור האט ער מיטאג געגעסען בייא א מגיד פון א קלויז!

— וויא אזוי ועם א מגיד עסען אום יום כפור?—האט איינער איהם געפרעגט.

— גאנץ פשוט—האט יענער געענטפערט — דער מגיד איז פון דער ליטא, און ער איז א גרויסער בעל חשבון, האט ער אויס גערעכענט אז אין דער ליטא איז שוין נאך יום כפור......

128) אנעצה אין א נויטה.

א יונגער מגיד איז געקומען אין א שוהל זאגען דיא ערשטע דרשה אויף זיין לעבען. פון שרעק האט ער פארגעסען זיין דרשה, ער האט זיך אומגעקוקט הין און הער, ער האט געזעהן דאס דער „עולם" איז פול אין שול, האט ער באלד געפונען אנ׳עצה בעסריים צו ווערען פון זיין אונגליק.

— רבותי! האט ער א געשרייא געגעבען—עס הערט זיך שמיילער׳ געס, מיר דאכט זיך עס ברענט אין שטאדט.

דער גאנצער עולם האט זיך געלאזט לויפען, און א פערטעל שעה צייט אין דיא שוהל ליידיג געווארען און דער מגיד איז אויך געגאנגען פייערן דיא דרשה—

129) א קליינער מאגען.

צו א קארגען נגיר איז געקומען אנ׳ארעמאן בעטען איהם ער זאל איהם נעהמען אויף שבת. ביי מיר האט דער ארעמאן געזאגט—איז דער מאגען וויא א קינד פון 8 יאהר. דער קארגער האט זיך געלאזט איינריידען און ער האט דעם ארעמאן געלאדען אויף שבת. ביים טיש האט דער ארעמאן גיגעסען פאר דרייא מענשען, דער קארגער האט איהם געפרעגט: א מענש וואס האט א קליינעם מאגען וויא איין אכט יעהריגער קינד וויא קאן דאס אזוי פיעל עסען?

— איהר האט מיר נית פערשטאנען—האט דער ארעמאן געזאגט איך האב געמיינט אייך מודיע צו זיין אז מיין מאגען איז גרויס וויא דער גאנצער אכט יעהריגער קינד.

130) שבת׳דיגע קוגעל.

זאנמאג ביים טאג איז געקומען אנ׳ארעמאן צו א קארגען נגיר, און ער האט געבעטען עסען.

— איהר וועט עסען שבת׳דיגע קוגעל?—האט דער קארגער געפרעגט דעם ארעמאן.

— וואָרום נית?—האט דער ארעמאן געזאגט.

— אויב איהר האט ליעב שבת׳דיגע קוגעל וועט איהר אזוי גוט זיין קומען צו מיר שבת וועט איהר געפינען קוגעל.... האט דער נגיר געזאגט נאר נית דעם קומענדיגען שבת. ווייל מיר פאהרען ארויס צו לאנד וועלען מיר איצט סומען אין א פאאר חדשים ארום.

131) דער שלעכטער פינטעל.

איינער האָט פיינד געהאט זיך צו קורירען בייא דאָקטויר'ים, האָט מען איהם געפרעגט: עס שטעהט דאָך ורפא ירפא....האָט ער גיענט־פערט: אין אונזערע תפלות שטעהט רפאנו ה' ונרפא, אָהן פינטלעך, אבער אין ורפא ירפא שטעהט פינטלעך און איך האָב פיינד פינטלעך......

132) דער פיינקוכען.

א משרת בייא א גביר האָט חתונה געהאט מיט אנ'אָרעמע מיידעל ויהי היום האָט ער צו איהר געזאָגט: איך פלעג זעהען וויא מיין בע"ב פלעגט עסען א פיינקוכען. טאָמער וועסט דוא פאר מיר אויך מאַכען דעם מאכל?

— איך האָב קיין פוטער—האָט זיא געזאָגט.
— מאַך אָהן פוטער.
— איך האָב קיינע אייער—האָט זיא געזאָגט.
— מאַך אָהן אייער.
— איך האָב קיין ווייצענע מעהל—האָט זיא געזאָגט.
— מאַך מיט קאָרענע מעהל.
— איך האָב קיין סקאָווראָדע (א באַק פאַן).
— מאַך אָהן א סקאָווראָדע—האָט ער געזאָגט.

וואָס טהוט מען ניט צו ליעב א מאַנן?.....זיא האָט גענומען קאָ־רענע מעהל, פערמישט מיט וואסער, געלייגט אויף הייסע קוילען באַקען. פון איין זייט איז פאַרברענט געוואָרען, פון דיא צווייטע זייט איז רויה גע־בליעבען, זיא האָט איהם דערלאַנגט ער האָט געגעסען און האָט געזאָגט: דער טייוועל ווייסט אין וואָסערע מאכלים דיא גבירים קאָכען זיך.....מע־קען דאָך דאָס אין מויל ניט נעהמען....

183) אנאנדער שפיז.

איינער האט געהאט א שלעכטע בייזע פרויא, זיא פלעגט מיינט האבען צו געבען צדקה אנארעמאן. ויהי היום האט איהר מאנן געבראכט אנארעמאן און האט געזאגט צו איהר: וואס האסט דוא אונז צו געבען מיטאג עסען?

— איך האב פאר אייך קריינק און יסורים.—האט זיא געזאגט מיט א גרויס בייזער.

— איינע עס דוא און דיא צווייטע גיב דעם אורח—האט ער געזאגט איך וועל פאר מיר געפינען אנ'אנדער שפייז......

184) זיך מישען אין א פרעמדען עסק.

פרייטאג נאך האלבען טאג איז א רב אין א קליין שטעדטיל נעד געגאנגען אין באד. אראפנייענדיג פון דיא פאלעס איז ער געוועזן זעהער צוהיטצט, איז ער ארויס געגאנגען אין צווייטען חדר וואו מען קיהלט זיך אב. ער האט זיך געזעטצט נאקעטערהייט אויף אשעפעלע קאלטע וואסער. איינער א לץ האט גענומען א ריטעל ארויס געצויגען פון בעזעם, אבגעריי סען דיא בלעטלען, און גענעבען דעם רב אשמיטץ איבערן נאקעטען...... אז ער האט דערלאנגט א שפרונג פון שעפעלע, און האט זיך אומגעקוקט זעהען ווער עס האט איהם דעם שמיטץ געגעבען.

— האט קיין פאריבעל נים רבי — האט דער לץ געזאגט — איך האב געמיינט אז דאס איז מיין דוד'קע.

— און אז דוד'קע — האט דער רב געזאגט — דארף מען געבען אזא שמיטץ?

— רבי! — האט דער לץ געענטפערט — צו וואס מישט איהר זיך צווישען מיר און דוד'קע? וואס איז דאס אייער עסק?......

185) איבער א קליינקייט.

א דינסט מעדכען האט גענומען זיבען גילדען א זמן (האט הייסט א האלב יאהר), דיא גאנצע זעכס חדשים האט זיא געהארעוועט וויא אין מאצקעס.... סוף זמן האט דיא בעל הבית'טע זיך צובייזערט אויף איהר, האט זיא איהר געגעבען פינף קאפייקען און דעם רובעל האט זיא געזאגט וועט זיא איהר ניט געבען.

— דערלאנג אין סוד—האט איינער געזאגט צו דיא דינסטמעדכען, דוא וועסט געווים געווינען.

— איבער א רוביל—האט דאס דינסטמעדכען גיענטפערט—לוינט ניט זיך ביין מאכען מיט אבעל הביתט'ע....

186) דיא תורה.

א פריסטאוו איז געקומען אין א יודישען מנין וואס ער איז ניט געווען געמעלדעט, און האט צוגענומען דיא ספר תורה און האט דער־לאנגט אין סוד. דער סודיא איז געווען א גרויסער יודענפריינד, האט ער געזאגט: איידער יודען האבען מקבל געווען דיא תורה האט גאט אללע פעלקער געוואלט געבען דיא תורה נור זייא האבען ניט גענומען, וואס האסט דוא פריסטאוו יעצט מיישב געווען אזוי שפעט צו צונעהמען בייא זייא דיא תורה? היינט ביסט דוא מיט דיא יודישע תורה נאר קיין מחותן ניט....גיב זייא אב דוא ספר תורת צוריק....

187) וואס טויג דיר אהן קוליעס.

וואס לויפסטו אזוי פריח צו תויזע? —האט איין ארעמאן געפרעגט בייא דעם אנדערן.

איך לויף אהיים צוריק, איך האב דארפען פארגעסען מיינע קוליעס.

138) מען גנבת.

פאר וואס—האט איינער געפרעגט—פערד קוילעט מען נים און מע עסט זייא נים, פאר וואס זיינען זייא וויינינער פאראן וויא אקסען וואס מען קוילעט זייא?

— ווייל—האט איינער גיענטפערט—פערד ווערין געגנבט און פאר קויפט.

— דארף דאך אין יענעם ארט זיין פיעל פערד?

— פארשטייסט דוא—האט יענער גיענטפערט — פון יענעם ארט גנבת מען אויך אוועק, וחוזר חלילה......

139) א קלוגער רב.

בייא א קלוגען רב האט מען געפרעגט: עס שטעהט דאך אל תרבה שיחה עם אשה, פאר וואס רעדט איהר מיט ווייבער?

— עס איז בעסער צו ריידין מיט א אידענע—האט דער רב גיענט־פערט—און טראכטען אין גאט, איידער צו ריידין מיט גאט און טראכטען פון א אידענע....

140) דיא עדות.

איינער האט זיינעם א בעקאנטען אנגעקלאגט דאס ער האט בייא איהם ארויסגעגנבעט זיין אוהר.

— האט איהר עדות?—האט דער סודיא געפרעגט.

— איך האב צעהן עדות—האט דער קלעגער געזאגט.

— מיט וואס קענט איהר איך פערטהיידיגען?—האט דער סודיא געפרעגט דעם אנגעקלאגטען.

— גאנץ איינפאך—האט דער גנב געזאגט—אז צעהן מענשען האבען געזעהן וויא איך האב ארויס געגנבעט, ווארום האבען זייא מיר געלאזען גנבנען?

דער גנב איז דאדורך בעפרייט געווארען.

141) א ריכטיגער בעורית.

פאר וואס איז זומער הייס ?—האט איינער געפרעגט.

— ווייל ווינטער הייצט מען די אויוועגס — האט איהם איינער גע־ענטפערט—און א ריכטיגען בעוויז דער צו : זומער אז מען הייצט נים די אויוועגס איז טאקע ווינטער קאלט......

142) טויזענד עדות.

— וואס ענטפערסטו אויף די רייד פון די פינף עדות ? — האט דער שופט געפרעגט א גנב—זיי זאגען דאך אז זיי האבען אליין געזעהן ווי דו האסט געגנבת !

— מאלע וואס זיי זאגען—האט דער גנב גיענטפערט—פינף מענ־שען זיינען דאך נים די גאנצע וועלט, אט וועל איך דיר ברייננען טוי־זענד עדות וואס האט נים געזעהן.

143) דער דאקטאר פהילאזאף.

אין א גרויסער שטאדט איז געגאנגען א קליין שטעטעלדיגע אידענע אויף דער גאס, זיא איז געפאלען און האט זיך שטארק אבגעשלאגען איהר האנד, זיא נים אקוק אויף א פאראדנע טהיר פון שטוב איז אויפגעשריבען דער נאמען דאקטאר, איז זיא שנעל אריינגעגאנגען און האט אנגעפאנ־גען שרייען הערר דאקטאר ! גים מיר א רפואה צו מיין האנד, ראטע־וועט מיך......

— איך בין קיין דאקטאר מעדיצין — האט ער איהר גיענטפערט — נור דאקטאר פהילאזאף !

— וואס איז דאס פאר אמין קריינק ? — האט די אידענע גע־פרעגט......

144) אין חעלם שלאפט מען.

א חעלמער האט בעקומען א טעלעגראמע ביא נאכט ער זאלל למע״ה ארויסשיקען סהורה וואס יענער האט נייטיג געהאט. דער חעלמער האט גיענטפערט, באלד א בריף געשריבען: איך קאן אייער בקשה ניט מטלא זיין, ווייל אין חעלם שלאפט מען!....

145) שאדע דער שנעע.

אין חעלם *) איז ארויסגעפאלען דער ערשטער שנעע צו דיא ערשטע סליחות, דיא ראשי הקהל האבען גערופען דעם שמש און האבען איהם געזאגט? ער זאל זיין פארזיכטיג דעם שנעע ניט צוטרעטען.....

— איך מוז דאך אבער געהן קלאפען צו סליחות האט דער שמש געפרעגט.

— מיר חעלען זאגען דעם שבת־גוי (וואס שבת פארלעשט ער אין שוהל דיא ליכט) ער זאל דיר טראגען אויף זיך......

146) גאנץ שטאדט לאדענס אויף איין ארט.

אין חעלם האט דער שמש געלאזט מאכען אנ׳אסיפה, ער האט פון זייא געבעטען מען זאל איהם צו דיא סליחות צייט געבען נאך איינעם א געהילף, און האט געזאגט א טעם ווייל ער פאנגט אן צו קלאפען אין איין עק (בריעג) שטאדט, ביז ער קומט צו דיא צווייטע זייט שטאדט ווערט שפעט.

ביא דיא אסיפה איז געבליבען: מען זאל פאר נאכט צוזאמענטראגען אללע לאדענס פון גאנץ שטאדט אויף איין ארט און דער שמש זאל שטעהן און קלאפען אויף איין ארט אלע לאדענס אויף איין מאל.

---

*) דיא שטאדט לייט פון חעלם האבען זיך געשעמט צו א גרויסען נאמען אלע רופען דיא „חעלמער נאראנים״!....

147) דער חעלמער ארחן.

א רייזענדער איז אמאל געקומען אין חעלם און האט בעזוכט דעם בית המדרש האט ער געזעהן אויף דעם גרויסען אויווען שטעהט אויף גע־שריבען זה התנור (דיעזער אויווען) שייך (געהערט) לבית המדרש הגדול.

— צו וואס דארף מען דעם אויפשריפט ?—האט ער געפרעגט.

— טאמער וועט מען איהם אוועק גנבנען—האט איהם א חעלמער בעל הבית געענטפערט.

148) דער רבי מיט די חסידים

עלטערע חסידים זיינען געזעסען בייא דעם רבי'ן אין קלויז און האבען גערעדט, פחילאזאפירט וועגען דיא וועלט, זייא האבען געפונען גרויסע פעלערן אין דיא גאנצע בריאת.

— ווען איך וואלט געווען גאט—האט איין חסיד געזאגט — וואלט איך געמאכט דאס אלע מענשען זאלען ווערען חסידים......

דער צווייטער חסיד האט געזאגט: ווען איך וואלט זיין גאט, וואלט איך געמאכט אין אללע טייכען זאלל זיין אנשטאט וואסער — בראנפען.

דער דריטער חסיד האט געזאגט: ווען איך וואלט געווען גאט, וואלט איך אריין געגעבען א גוטע מחשבה אלע מיליאנערין זייא זאללען זייער גאנצען פארמעגען אריין שיקען א פדיון אונזער רבי'ן ואלל לעבען.

דער רבי האט דאס געהערט, האט ער זיין טיהר געעפינט און גע־זאגט: קינדערלעך! הערט מיר אויס, ווען איך וואלט געווען גאט, וואלט איך געטאן דיא זעלבע וואס גאט טוהט.

149) דער בעל מקובל.

אין חעלם איז געווען א רב וואס ער פלעגט האבען עסקים מיט שדים, ער האט געזאגט דאס ער קען ריידען מיט מלאכים. א פרעמדער יונגער מאנן האט געוואלט וויסען אויב דאס איז אמת. האט ער געמאכט א פראבע, ער האט זיך בעהאלטען אין שוהל—וואו דער רב פלעגט לער־נען דיא קבלה—אויף דעם געוועלב ארויפגעקראכען. געקוקט דורך דיא לאך וואס דיא שטריק פון היינגלייכטער איז ארי,נגעצוגען, ער האט געזעהען ויא דער רב לויפט ארום הין און הער, האט דער יונגער מאנן אריינגע־שטעקט זיין מויל אין יענער לאך און האט געגעבען א געשרייא: יחזקאל! יחזקאל! איך מלאך פצפציאל רוף דיר.

— הנני!—האט דער רב געענטפערט.

— טוה אויס דיינע שיך!—האט דער רב געהערט אקול פון אויבען.

דער רב האט אויסגעטאהן דיא שיך.

— געה ארויף צום ארון הקודש!

דער רב איז ארויפגעגאנגען.

— ציה זיך אויס אויף דער ערד!

דער רב האט זיך אויסגעצויגען אויף דער ערד, ער איז דארטען גע־לעגען אהיפשע צייט, נאכדעם האט ער געפרעגט: רבונו של עולם! אדער גוטער מלאך, וואס זאל איך יעטצט טאהן?

— יעטצט — האט דער רב געהערט א שטימע וויא עס וואלט גע־דונערט—יעטצט לייען דעם פסוק ישקני.....

פון גרויס שרעק איז ער אנטלאפען פון שוהל, און פון דענסט־מאל אן האט ער אוועקגעווארפען דיא קבלה און האט געלערנט גאנץ פרשה...

150) א סימן מובהק.

אין חעלם האט מען א מאל געפונגען א געהרג'תן יודען, האט מען איהם אריינגעטראגען אין „הקדש“ און דער רב האט אויס גערופען אין שוהל מען זאל קומען זעהן דעם מת, טאמער וועט מען איהם ערקענען.

אין דעם זעלבען טאג איז געקומען א אידענע און האט געזאגט בדמעות שליש! רבי! דער געהרג'תער איז מיין מאן.

— האסט דוא אויף איהם א סימן?

— יא, רבי, איך האב אויף איהם א סימן מובהק ער איז געווען א זאהיקער.

— דאס איז קיין סימן נית—האט דער רב געזאגט—איין זאהיקע איז דא אויף דער וועלט?

151) א מאל און היינט.

— פאר וואס — האט איינער געפרעגט — פלעגט מען א מאל דרוקען יודישע ספרים מיט גרויסע גליונות און היינט מיט גאנץ קליינע גיליונות?

— ווייל—האט דער צווייטער גיענטפערט—א מאל האט מען פיעל געלערנט, און יעדער למדן פלעגט צו שרייבען הערות און חידושי תורה, היינט לערנט מען ווייניג, מען שרייבט ווייניג חידושים, צו וואס ברויכט מען דיא גרויסע גליונות?

152) דער צווייטער ראטהשילד.

— פאר וואס האסט דוא חתונה געהאט מיט אנ'ארעמע בלינדע מיידעל,—האט איינער געפרעגט בייא אנ'ארעמאן.

— וואס בייא אנ'אנדערען איז א הסרון איז בייא מיר א מעלה — האט דער ארעמאן גיענטפערט—דורך איהרע בלינדע אויגען וועל איך זעהן פיעל נדבות, איך וועל דורך איהר מאסף ממון זיין און מיט דער צייט וועל איך ווערען א צווייטער ראטהשילד......

153) אַ בעל רחמים.

— און פאר וואס האסטו חתונה געהאט מיט אַ כלה אויף צווייא קוליעס? — האט דער חבר געפרעגט בייא יענעם אָרעמאַן.

— זעהסטו איך בין ניט דוא, — האט דער אָרעמאַן געזאָגט—דאס ערשטע האב איך געהאט אויף איהר רחמנות, ווער וועט מיט אזא קריפּליקע װעלען חתונה האבען. און צווייטענס פאר מיר איז בעסער אַ ווייב אויף צווייא קוליעס, ווייל זיא דארף אַ גאנצען טאָג ארום געהן אין דיא הייזער, וואָלט זיא מיט געזונדע פיס זיך באלד געוויס איינמידען ארום צו געהען, אָבער דיא קולעס וועט ניט שאדען, זייא וועלען זיך קיין מאָל ניט איינמידען.

154). האָלב אין דער ערד.

אַ לאָנדאָנער רעדאקטאָר האט אַ מאָל געריימט, ער איז געקומען אין אַ קליינע שטעדטיל אין בעסאראביע, ער האט דארט געזעהן דעם ערשטען מאָל אויף זיין לעבען אַ בלאָטע ביז דיא קניא, האט ער געשריבען איז זיין בלאטט אונטער אלע אנטיקען וואס ער האט אויף זיין רייזע געזעהן, דאס ער האט אין רוסלאנד געפונען אַ געגענד וואס מענשען געהען האלב אין דער ערד און האלב אויף דער ערד......

155). אַ תשובה פון אַ הויקער.

— דיר איז ווייניג וואס דוא האסט אַ הויקער, האסט דוא דערצוא גענומען אַ בלינדע ווייב? — האט מען געפרעגט בייא אַן אָרעמאַן.

— אָט דער פאר — האט דער אָרעמאַן געענטפערט — האב איך גענומען אַ בלינדע ווייב זיא זאָל מיין הויקער ניט זעהן......

156) א ווייבערשע פרעטענזיע.

א מאנן האט א מאל געגעבען זיין ווייב געלד זיא זאל קויפען פאר איהם א פלעשיל ביער, זיא איז געגאנגען, געקויפט. טראגענדיג אהיים איז זיא געפאלען, צו בראכען דיא פלאש ביער און פארשטאכען א האנד. זיא איז אריינגעפאלען אין שטוב מיט א כעס, גענומען שילטען דעם מאנן מיט טויטע קללות, שרייען אויף איהם מיט משונה קולות.

— וואס בין איך שולדיג?—האט דער מאנן זיך געבעטען רחמים ותחנונים בייא איהר,—וואס תאסטו צו מיר?

— ער פרעגט נאך!—האט זיא געשריען—ווער דען איז שולדיג? דוא וואלסט מיר קיין געלד געגעבען, וואלט איך ניט געגאנגען און וואלט ניט געפאלען....

157) דרייא תירוצים.

בעת עס האט זיך אין חעלם ניעפינט מיראוואי-סוף, האט א אידענע אנגעקלאגט איהר שכנ'תה אז זיא האט בייא איהר געליהען א טאפ א נאנצען און האט אבגעבראכט איין צובראכענעם.

דער סודיא האט געלאזט רופען דיא אנגעקלאגטע שכנ'תה, און האט איהר געפרעגט: וואס זאגט איהר? איז אמת וואס יענע אידענע קלאגט אויף אייך?

— אויף איהר בלבול — האט דיא אנגעקלאגטע גיענטפערט — האב איך דרייא תירוצים; איין תירוץ: איך האב בייא איהר קיין מאל ניט געליהען א טאפ......צווייטער תירוץ: דער טאפ איז פריהער אויך געווען צובראכען....דריטער תירוץ: איך האב איהר אב גינעגעבען א נאנצען....דא אליין האט איהם נאכהער צובראכען.

158) אַ ריכטיגער ענטפער.

דער גאון רבי יונתן פּראגער, איז געווען בעקאנט מיט דעם קעניג.

אַ מאָל האָט דער קעניג געזעהן דאס רבי יונתן געהט אויף דער גאס ניט ווי געוועהנליך, ער לויפט שנעל, דער קעניג האָט געשיקט זיינעם א דינער רופען רבי יונתן צו זיך און ער האָט איהם געפרעגט:

וואו הין געהסט דוא?

— איך וויים ניט! — האָט רבי יונתן גיענטפערט.

— דוא פאַרדיענסט אַ גרויסע שטראָף — האָט דער קעניג געזאָגט — דוא לאכסט פון מיר, דען וועלכער מענש וויסט ניט וואו הין ער געהט?

— חלילה! — האָט רבי יונתן גיענטפערט — איך לאַך ניט פון דיר, גרויסער קעניג, נור איך זאָג דיר דעם אמת, אַז זעהסט דוא דאָך, איך האָב געוואָלט געהן אין שוהל לערנען און איך בין געבראַכט געוואָרען אין פּאַלאַטץ. ווען דוא, קעניג וואָלטסט מיר געפרעגט: וואו הין איך וויל געהן, וואָלט איך דיר גיענטפערט: אין שוהל לערנען תורה.

דער ענטפער איז דעם קעניג געפעלען געוואָרען, ער האָט איהם דער פאר געשאָנקען אַ שעהנע מתנה, און ער האָט איהם אוועק געשיקט בשלום אַ חיים.

159) אַ קלוגע אַנטוואָרט.

אויף אַנ׳עקזאַמען האָט מען געפרעגט בייא אַ שילער וויפיעל איז 2 מאָל 2?

— 40 — האָט דער שילער גיענטפערט.

— וויא אַזוי קומט אויס גראַדע 40?

— וייל צווייא מאָל צווייא איז 4 און דיא פּרעגע איז אַ נאַיל צוזאַמען איז 40.

160) א מתנה.

א רבי איז א מאל קראנק געווארען, האבען זיינע חסידים איהם געשאנקען יאהרען, יעדער האט אויפגעשריבען אויף א צעטעלע וויפיעל ער שיינקט פון זיינע יאהרען דעם רבי׳ן. דעם צעטעל האט מען אוועק געטראגען צו דעם רבי׳ן ער זאל זעהן וויא זיינע חסידים זיינען איהם געטרייא, דער רבי האט געזעהן דאס זיין גבאי האט איהם דרייסיג יאהר מיט דרייא שעה געשאנקען.

— וואס איז דאס פאר א חשבון? — האט איהם דער רבי גע־פרעגט.

— א פראכטער חשבון—האט דער גבאי געענטפערט—דרייא שעה שיינק איך אייך פון מיינע יאהרען און דרייסיג יאהר שיינק איך אייך פון מיין ווייב׳ס יאהרען.

161) דיא אלטע פריילין.

אנ׳אלטע מיידעל איז א מאל גערופען געווארען אין מיראוואי־סוד אלס צייגערין.

וויא אלט זיינט איהר, פריילין? — האט דער סודיא געפרעגט.

דיא מעדכען האט זיך ערשראקען, און זיא האט געשוויגען.

— איך פרעג דאך אייך וויא אלט איהר זיינט?—האט דער סודיא ערנסט געפרעגט.

זיא האט ניט געענטפערט, נור זיא איז רויט געווארען. דער מיראוואי־סודיא האט באלד פערשטאנען פאר וואס זיא וויל ניט ענטפערען, האט ער צו איהר געזאגט: מיט אייער שווייגען מאכט איהר נאך ערגער, וויל וואס עס געדויערט לענגער ווערט איהר דאך עלטער......

162) ראטשילדס מוטער.

אוהלא די מוטער פון ראטשילד, האט געלעבט זעהר לאנג, אין איהר נייצינסטען יאהר האט זיא אנגעהויבען צו ווערען שוואך און קריינקלעך, און האט זיך געלאזט קורירען פון א גרויסען דאקטאר, און עס וואר אלס ער האט איהר קורירט א פאר חדשים, און זיא האט זיך נים געשפירט בעסער, האט זיא צו איהם געזאגט „וויא איך זעה קר רירט איהר מיך נור עפעס וויא איינע איינגעבילדעטע קראנקע, און איך בין אין דער ווירקליכקייט קראנק, „פערציייהען זיא מיר מאדאם" האט ער איהר געענטפערט, „פון אלט קען מען נים מאכען יונג", נייז ליעבער הערר דאקטאר האט זיא איהם געענטפערט, „איך דיינק גאר נים דער פון דאס איך זאל ווערין איננער, איך וויל נור ווערין עלטער".

163) דיא דרייערלייא הלואות.

עס זיינען דא דרייערלייא הלואות אין דער וועלט פון וועלכע מען דארף זיך היטען, איין ארעמען מענשען זאל מען נים לייען קיין ספך, א נגיד זאל מען נים לייען א קליינינקייט און א ספר ביידען נים.

164) ווען עסט דער מאן גוט, ווען עסט דיא ווייב גוט ווען עסען ביידע גוט און ווען עסען ביידע שלעכט.

דיא ווייב עסט גוט ווען זיא ליעגט אין קינפעט, דער מאן עסט גוט בעת ער זיצט אין סוכה, זייא ביידע עסען גוט, בשעת זייא זיינען בייא איינעם אנדערין אויף א שמחה, און ביידע עסין קדחת אויף זייערע איין גענע שמחות.

165) א וואונש צו איין געבורטס טאג.

איין געוויסער אלטער מאן וואס וואר א גרויסער נגיד פלעגט מאכען אלע יאהר איין גרויסען מאלצייט אין זיין געבורטס טאג, און פלעגט בייא יעדעס מאל זאגען דאס ער איז מיט א יאהר אינגער וויא פאר א יאהרען, דאהער האט איהם זיין איידים בייא אזוי איין מאלצייט צו געוואונשען „הלואי שווער זאלען מיר זוכה זיין צו טרינקען אויף אייער בר מצוה".

166) איינע שעהנע שולד בעצאהלונג.

איין געוויסער פירשט וואס האט געהאט איין אייזען פאבריק האט געלאזט זיך אויס בויען א מעכטיגען פאלאץ, און צוויא אידען האבען איהם צו געשטעלט דיא מאטעריאלען דערצו, און עס וואר אלס איינער פון זייא איז אריין געקומען צו איהם בעטען בייא איהם געלד, און האט איהם געטראפען בייא איינער שלעכטען הומאר (בייז) איז ער געווארען אויף איהם אין כעס און האט אן געחאפט איין שטיק אייזען וואס מען האט איהם געבראכט פון עם פאבריק, און האט איהם דורך געבראכען דיא ביינער און ארויסגעיאגט פון שטוב, קוים איז ער ארויס האט איהם באגעגענט דער צווייטער איד וואס האט אויך געוואלט אריינגעהן צו דעם פירסט אום געלד צו בעטען, און האט איהם געפרעגט צו האט ער וואס באקומען בייא איהם „קיין בארעס געלד" האט ער איהם געענטפערט נור אייזען, „גאנץ גוט" האט זיך דער אנדערער אנגערופען, מיר וועט עס יעצט צוניץ קומען בעסער אלס געלד, „נוא ווען אזוי" האט איהם יענער געענטפערט, קענסטו געהן, דען דוא וועסט עס געוויס בעקומען, נון איז ער אריין צו דעם פירסט און האט צו איהם געזאגט „איך האב געהערט דאס זייא צאהלען איהרע שולדען מיט אייזען, איך נעם עס אן גערין". ווער האט עס דיר געזאגט, האט דער פירסט געפרעגט האלב בייז, „דער יודע וואס איז יעצט ארויס פון דיר האט עס מיר געזאגט", האט איהם דער איד געענטפערט. דער פירסט האט דיעזען שטאך ווארט זייער גוט פערשטאנען און האט דיא בייטע בעצאהלט מיט בארעס געלד.

167) א גוטער אנטוואָרט.

עס וואר א קליין שטעדטעלע וואס זיא האט געהאט אין דיך מעחר ניט ווי צעהן דערוואקסענע מענשען וואס מען האט פון זייא געקאנט מאַכען א מנין, און דאָך האָבען זייא געהאט א שולכעלע מיט איין בית עולם דער ביי, איין מאָל איז דורך געפאָרין א רייזענדער וואס האט דאָרט שבת גע־האַלטען און האט זייא געפרעגט „וואצו דאַרפט איהר איין בית עולם מיט א שולכעל, ממה נפשך ווען איהר אלע אימער לעבען ברויכט איהר קיין בית עולם ווען איינער שטאַרבען דאַרפט איהר קיין שול, דען עס וועט קיין מנין בלייבען“ דאַרפין עס פאַר איין דורכרייזענדער, האט איהם דער פרנס געענטפערט.

168) א גרויסער טרייסט.

עס וואר א מאָל איין רייכער מאַן וואס וואר א גרויסער נאַר, און האט זיך דאָך געהאַלטען פאַר זייער קלוג, איין מאָל האט ער זיך דערפון אַזוי ווייט ניקלעמט דאס ער איז קראַנק געוואָרען און האט אָנגעהויבען צו ריידען פון וועג „אוי וויא איז מיר“ האט זיך דיא ווייב אָבגערופען איך האָב מורא דאס ער האט דעם שכל פערלאָרן חלילה, „בעהיטע גאָט“ האט זיך דער דאָקטאָר צו איהר אָבגערופען, „וויא קען א מענש פערלירען אזו אזאַך וואס ער האט קיין מאָל נים געהאט, זאָגט בעסער ער איז משוגע געוואָרען“.

169) איינע שעהנע איינלאַדונג צו א מאָלצייט.

איין געוויסער גרויסער גביר וואס וואר איין פראָסטאַק האט געמאַכט א גרויסען מאָלצייט אויף וועלכע עס וואָרען געלאַדען אלע גרויסע לומדים און גרויסע חכמים, האט ער לבד דיזע געלאַדען צו זיך א פאַר פראָסטע גגידים, „איך בעט אייך קומט צו מיר“ האט ער געשריבען צו זייא אין בילעט, דען זאָנסט וועל איך דאָך נים האָבען מיט וועמען א וואָרט אויס [illegible]

170) דער ריכטער.

איין געוויסער ריכטער (דיין) האט זיך געלאזט בעשטעכען (משחד זיין) פון איין צד אין געריכטס הויז גופא, מען האט איהם אריין געררוקט דארט אין האנד שטילערהייט אונטער דעם טיש פינף גרויסע מטבעות און ער האט געפסקעט וויא יענער האט געוואלט, קומענדיג אחיים אבער האט ער זיך ארום געזעהען דאס דיא פינף גרויסע מטבעות ווארען נור פיאטאקעס „אוי, אוי", האט ער זיך אבגערופען „האבען מיר דאס היינט א פאלשע וועלט א ביסעל".

171) א קלוגע תשובה פון א רב.

עס וואר א מאל אין איין שטאדט א גרויסער גביר וואס איז נור רייך געווארען פון אונרעכטע רווח'ים, און וואר דערצו א גרויסער קארגער, נון האט זיך איהם געטראפען א סיבה אויף זיינע גאנץ אלטע יאהרען דאס ער איז געשטארבען, און חברה קדישה האט פערלאנגט קבורה געלד צוויא טויזענד דוקאטען, דיא יורשים האבען עס ניט געוואלט געבען און האבען עס אנגעקלאגט אין דעם קעניג, און ער האט געלאזט רופען באלד דעם רב צו זיך און האט איהם געפרעגט, ווארום פערלאנגט מען פון דעם גביר אזוי פיעל קבורה געלד, „פערצייהען זייא אייערע קעניגליכע מאיעס־טעט", האט איהם דער רב גיענטפערט, אונזערע חכמים זאגען דאס דיא וואוכערער (פראצענטניקעס) וועלען ניט אויפשטעהן תחית המתים, נון וועט דאך דיעזער גביר וואס וואר נור איין וואוכערער בלייבען ליעגען אויף אונזער בית עולם אימער און אייביג, נון וועט ער זיין צוליעב איהם אליין שטענדיג פערנומען, און ער קאסט אונז אליין קרן געלד לבד א טויער ארום מעהר אלס צוויא טויזענד דוקאטען, דען ער איז אין רעכטען שטאדט. דער קעניג האט זיך פערנאנדער געלאכט, און האט געהייסען בעצאהלען ביז איין גראשין.

172) אַ נייער נוסח אין צדוק הדין.

אין צדוק הדין שטעהען דיעזע ווערטער „ה׳ נתן וה׳ לקח יהי שם ה׳ מבורך“ נון האָט זיך געמאכט דאָס בייא איינעם איז געשטאָרבען איין עלטער פעטער וואָס וואר איין גרויסער נביר, און האָט איהם געמאכט פאַר דעם יורש, און דערפאַר וואר ער בייא דער לוית און אויך אויף דעם בית עולם און האָט נעזאָגט צדוק הדין זייער פלייסיג. נור וויא עס איז געקומען צו יענע פאַריגע ווערטער, ה׳ נתן וה׳ לקח, האָט ער פארקערט געזאָגט ה׳ לקח וה׳ נתן, אוז דאַן האָט שוין דער צו געפאסט בעסער דער סוף, „יהי שם ה׳ מבורך מעתה ועד עולם“.

173) דיא פראַגע פון איין קאַרגען.

איין גרויסער נביר אַ קאַרגער איז אַ מאָל קראַנק געוואָרען אויף אַ היץ קראַנקהייט, און עס וואר אלס דיא דאָקטוירים האָבען איהם אָב געזאָגט דאס לעבען, דאָ האבען ווייב און קינדער אפעלירט צו גאָט, מען האָט געלאָזט תהלים זאָגען און מען האָט צו טהיילט פופציג רובעל צדקה, און גאָט האט געהאָלפען דען ער איז געבליעבען לעבען, און עס וואר אלס ער איז שוין רעכט געזונד געוואָרען, אוז האט זיך אָנגעהויבען ארום צו זעהען זיין קאַפּיטאל, און איז געוואָר געוואָרען דאס מען האָט צו טהיילט פופציג רובעל צדקה, איז ער געוואָרען בייז און האָט אָנגעהויבען צו שילטען דיא ווייב פאר וואָס זיא האָט עס צו געלאָזען, „האָב ניט צו טאָהן“, האבען זיך דיא קינדער צו איהם אָב גערופען, דוא האסט אונז אלליין געבעטען דאס מען זאָלל פופציג רובעל צו טהיילען, „אזוי האָט ער זיך אָב גערופען, אזוי? און אזא היץ בין איך עס געלעגען דאס איך זאָל אַ קאָלבעם חייסין“.

174) א גרויסער העלד.

איין געוויסער יורע איז געשטאנען דער בייא וויא איין אפיצער איז אראב געפאלען פון א פערד „א שאנדע“! האט זיך דער אידעל אב גערופען, אזוינס וואלט מיר שוין ניט געטראפען. ביסטו דאס אזוי איין גרויסער רייטער“? האט איהם דער אפיצער געפרעגט, „ניין“ האט איהם דער יורע געענטפערט, גלאט איך וואלט גאר אויף דעם פערד ניט ארויפגעקראכען.

175) איין בייסענדער אנטוואָרט.

אין איין געוויסען טהעאטער וואר איין געוויסער אקטיאָר וואס האט געהאט איין גרויסעס געהאלט (שבירות) און וואר דאך גאנץ ארעם, און וויעדער וואר דארט אין דעם זעלביגען טהעאטער איינע אקטריסע וואס האט געהאט איין קליינעס געהאלט און וואר זייער רייך, איין מאל האט זיא איהם געפרעגט, וואס איז דיא מעשה מיט אייך, איך האב איין פיעל קלענערעס געהאלט אלס איהר האט, און דאך זייט איהר ארעם און איך בין רייך? „וויל וואס אייך מאכט רייך, מאכט מיר ארעם“, האט ער איהר געענטפערט.

176) דער פארוקענמאכער.

איין געוויסער פארוקענמאכער האט אויף געהאנגען א שילד (סיין) איבער זיין טהיר אויף וועלכען עס וואר אויס געמאלט וויא אבשלום רייט אויף זיין אייזעל און בלייבט הייננען מיט זיינע האָר אן א בוים, און יואב שטעכט איהם, און אונטען וואר אונטער געשריבען „וואָלט ער אבער איין פארוק געטראָגען, וואלט ער ניט געהאנגען געוואָרען“.

177) א פרומער גנב.

איין געוויסער גנב וואס וואר זעהר פרום אין אללע אנדערע ענינים האט געפונען א מאל א בייטעל מיט געלד, קוים האט ער עס אויפגעהויבען, האט ער דערזעהן וויא עס געהט א אידעל דיא הענד פערבראכען זוכט און וויינט, „וואס האט איהר פערלארען“? האט ער איהם געפרעגט „איין בייטעל מיט געלד“ האט איהם יענער גיענטפערט, „איך האב עס געפונען“, נו זאגט מיר סימנים וועל איך אייך דאס אבגעבען, האט איהם דער גנב אבגיענטפערט, נו האט דער אידעל געזאגט סימנים, און עס וואר ריכטיג זיינע, און דער גנב האט עס איהם אבגעגעבען, און אלס דער אידעל האט איהם געוואלט שיינקען וואס דער פאר און ער האט ניט געוואלט נעהמען, האט ער איהם אריינגעבעטען אין א שיינק אויף א שנעפסיל, און דארט זיצענדיג מיט איהם צוזאמען האט ער ארויס געגאנבעט ביי איהם דיזעס בייטעל געלד, נו האט מען איהם אן גענומען און ער האט עס געמוזט אבגעבען, און אלס מען האט ביי איהם געפרעגט, שטייך וויא ביסט דוא דיך אליין דער ווידער, פריהער טהוסט דוא אזוי א מצוה און דער נאך גאנבעסט דוא אליין ארויס „דאס איז נאר צוויא זאכען“, האט ער גיענטפערט, השבת אבידה איז א מצוה, נו האב איך איהר געטאהן וויא איך טוה אלע מצות, גניבה אבער איז מיין פרנסה, און א פרנסה אן גניבה האב איך דער ווילע ניט געזעהן.

178) דער קדיש זאגער.

ביי איינעם איז געשטארבען זיין פאטער, האט ער אבגעהיט דעם קדיש זייער פינקטליך, דער נאך אלס דיא מוטער איזט געשטארבען האט ער נאר קיין קדיש געזאגט ,און אלסמען האט איהם דאריבער געפרעגט, האט ער גיענטפערט, זייא פלעגען זיך בחייהם ניט הויזען איינער מיט דעם אנדערן, און פלעגען זיך אונטער צו שלאגען אויך אפטער, דאהער וויל איך ניט האבען דאס זייא זאלען דארט בייא זאמען זיין אין גן עדן, און מאבען דארט אויך לייטישע געלעכטער.

179) איין בעל העגלה.

איין בעל העגלת האט זיך א מאל בערימט דאס ער האט א מאל איבער געפיהרט אסף קרלין (באמבעס) פון איין פעסטונג אין דעם אנדערן און וויא ער פלעגט צו קומען אין א בלאטע וואס דיא פערד האבען ניט געקענט שלעפין דעם וואגען, פלעגט ער אלע מאל איינינע באמבעס ארונטער ווארפען, און אלס מען האט איהם געפרעגט, וויא האסט דוא געמאכט ביי דעם איבער געבען, עס האט דאך געפעלט צום וואג, איי איך בין אויך קיין נאר ניט, מיינער האט עס אויך געוואוסט, און האב זיך שוין פריהער פערזארגט, דען בשעת דער אפיצער האט מיר דיא באמבעס צו געוואויגען און דיא סאלדאטע האבען אן געהויבען צו פאקעווען אין מיין וואגען האב איך אפשר מעהר אלס דרייסיג שטיק צו געווארפען איבעריגע, דאמיט איך זאל האבען וואס ארונטער צו ווארפען.

180) א קייזער איז זעהר טהייער.

דער אלטער דייטשער קייזער איז א מאל געגאנגען ציווילען (פאר קליידעט) שפאצירען אויף דעם בולוואר, א פרויא א יונגע א שעהנע און א קלוגע האט פארביי געטראגען צינדהעלצער צו פערקויפען.

— הערען זיא פרוי; — האט דער קייזער צו איהר געזאגט — געבט זיא מיר א פעקכען צינדהעלצער.

דיא פרויא האט איהם העפליך געגעבען.

— וויפיעל קאסטעט דער פעקכע?

— הונדערט מארק — האט דיא פרויא גיענטפערט.

דער קייזער האט זייער בעוואונדערט און האט געפרעגט: איז חיש אין בערלין זא טהייער צינדהעלצער?

ניין!—האט דיא פרויא גיענטפערט—צינדהעלצער זיינען ביי אונז זעהר ביליג נור א קייזער איז זעהר טהייער. איהר אנטווארט איז דעם קייזער זעהר געפעלען געווען און ער האט איהר מוסיף געווען איין נול, דאס הייסט ער האט איהר טויזענד מארק געשאנקען.

פאמיליען
קאך־בוך

א פאלשטענדיגעס קאך־בוך
ספעציעל פאר די אידישע קיך

באארבייט נאך אמעריקאנישע, פראנצויזישע, איטאליענישע
און דייטשע קאך־ביכער.

אויך אן ענגלישע אבטיילונג פאר אידיש־
אמעריקאנישע פרויען ווי צו קאכען

עכט אידישע מאכלים

פון ה. ברוין

ענטהאלט 416 זייטען, געדרוקט אויף עקסטרא גוטען פאפיר,
געבונדען אין פיינעם סילק־קלאטה

פרייז $1.25

צו בעקומען ביי אלע בוכהענדלער ווי אויך ביי די פערלעגער

היברו פאבלישינג קאמפאני

50־52 עלדרידוש סטריט, ניו יארק

די נייע אידישע שול

פון י. לעווין

א לעהרבוך פאר אידיש־אנפאנגער צו לערנען לעזען און שרייבען אידיש, מיט צייכנונגען און בילדער. ענטהאלט אויך שעהנע ער־צעהלונגען, מעשה'לאך און פאלקס־ליעדער.

דיזער לעהרבוך איז ארויסגעגעבען געווארען פאר דעם צוועק צו לערנען אמעריקאנער אידישע קינדער אונזער אידישען מאמע־לשון, אום זיי זאלען זיך קענען צוזאמענרעדען און צוזאמענשרייבען מיט דעם גרעסטען טייל פון אידישען פאלק, וועלכע האבען געמאכט אידיש פאר זייער פאלקס-שפראך.

דיזער אידישער לעהרבוך איז אזוי איינפאך, דאס ניט נאר לעהרער, נאר אויך יעדער פאטער און מוטער, וואס קען אידיש, קען זיך מיט איהם בענוצען אויסצולערנען זייערע קינדער אין א קורצע צייט צו קענען לעזען, שרייבען און אויסלעגען אידיש.

אויך דערוואקסענע, וועלכע שרייבען אידיש מיט פעהלערען, וועלען זעהר פיעל פראפיטירען דורכגעהענדיג דיזען לעהרבוך, ווייל זיי וועלען דארט געפינען פיעלע זעהר וויכטיגע גראמאטישע און ארטאגראפישע כללים, לויט ווי זיי זיינען אנגענומען געווארען די לעצטע צייט.

גערדרוקט אויף גוטען פאפיער און פיין געבונדען

פרייז 50 סענט

נייע אידישע שול 2טער טייל — — — — — פרייז 1.25

נייע אידישע שול 3טער טייל (כריסטאמאטיע פרייז 1.65

HEBREW PUBLISHING COMPANY

50-52 Eldridge Street **New York**

גאבריעלא ד׳אננציא׳ם

ערצעהלונגען

איבערזעצט אין אידיש פון מ. זילבערמאן.

גאבריעלא ד׳אנונציא איז דער גרעסטער רעאליסטישער שרייבער פון איטאליען און זיינע ווערק זיינען איבערזעצט געווארען אין אלע איירא־פעאישע שפראכען, אין איניגע לענדער זיינען מאנכע פון זיינע ווערק פערבאטען געווארען צו דרוקען, ווייל זיי זיינען זעהר רעאליסטיש גע־שריעבען.

„גאבריעלא ד׳אנונציא׳ם ערצעהלונגען", וועלכע מיר האבען יעצט ארויסגעגעבען ענטהאלט די פאלגענדע צעהן ערצעהלונגען, וועלכע זיינען די בעסטע וואס ער האט געשאפען, נעמליך:

1 די אלמנה.	6 אן אידיליא.
2 אונטער׳ן רעגען.	7 ארסאלא.
3 סינאר פעפא.	8 דער איבערשיפער.
4 טאטא.	9 מונזשיא.
5 עפיסקאפא.	10 אננא׳ס לעבען.

דאס בוך איז שעהן געדרוקט און פראכטפאל געבונדען.

פרייז בלויז 85 סענט

(פארטא פריי)

HEBREW PUBLISHING COMPANY

59-52 Eldridge St., New York.

דאָס בעסטע ווערק אַלס פּרעזענט פאַר אידישע קינדער

פּראָפעסאָר גרעטץ'ס

פאָלקסטימליכע אידישע געשיכטע

אין ענגלישער איבערזעצונג

POPULAR HISTORY OF THE JEWS

By Prof. H. GRAETZ

Translated by A. B. RHINE, D. D.

אין זעקס גרויסע בענדער אילוסטרירט

באַנד I : פון דעם אָנפאַנג פון דער אידישער נאַציע ביז דעם טויט פון אַנטיגאָנוס'ן (37 פאַר קריסטליכער צייטרעכענונג).

באַנד II : פון דער רעגירונג פון הורדוס דעם 1טען (37 פ. קר.) ביז דעם טויט פון מאַחמעד'ן.

באַנד III : פון דער צייט, וואָס אידען זיינען אַרונטער אונטער דער ממשלה פון די מאַחמעדאַנער (640 נאָך קר.) ביז זייער ערשטען גירוש פון פראַנקרייך (1306 נ. קר.).

באַנד IV : פון דעם ערשטען אידישען גירוש פון פראַנקרייך (1306) ביז דון יוסף נשיא האָט זיך באַזעצט אין טערקיי (1553).

באַנד V : פון דער רעגירונג־צייט פון סטעפאַן באַטאָרי פון פוילען (1575—1586) ביז דער געגענווערטיגער צייט (1873).

באַנד VI : צוגעגעבענער באַנד : געשיכטע פון די אידען אין דער נייער צייט (ביז דעם יאָהר 1919) פון דר. מאַקס רייזין.

פּרייז :
גענבונדען אין קלאָטה, גילט טאָפּ $12.00
געבונדען אין האַלב־לעדער, פול גאָלדשניט $22.00

HEBREW PUBLISHING COMPANY

50-52 Eldridge Street New York

יעדער איד, וואָס קען ענגליש, און וויל וויסען די אידישע
היסטאָריע ביז צום יאָהר 1919, זאָל לעזען

דר. מאקס רייזין'ס

A HISTORY OF THE JEWS
IN MODERN TIMES

אידישע געשיכטע פון דער נייער צייט

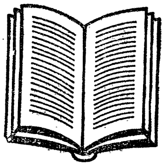

אנטהאלט די נייעסטע פאסירונגען אין אידענטום ביז צום
היינטיגען טאָג.

געשריבען אין א שענעם לייכטען ענגליש

466 זייטען אילוסטרירט

געבונדען אין קלאָטה, גילט טאָפ — — — — — $2.50

HEBREW PUBLISHING COMPANY

50-52 Eldridge Street **New York**